

Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto
Lainsäädäntöneuvos Erja Werdi

VN/13663/2022
YM019:00/2022
26.8.2022

LAUSUNTOYHTEENVETO

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijamenettelystä aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023—2025 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023-2027 ja asetus selvityksen sisällöstä olivat lausunnolla Lausuntopalvelu.fi:ssä 23.5.2022–7.6.2022.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettua lakia (989/2009) väliaikaisesti niin, että eräille vihreää siirtymää tukevia investointeja koskeville ympäristönsuojelulain (527/2014) ja vesilain (587/2011) mukaisille lupahakemuksille säädettäisiin väliaikainen menettelyllinen etusija vuosiksi 2023—2025. Vesilakiin ja ympäristönsuojelulakiin lisättäisiin väliaikaisesti säännökset siitä, että näitä hankkeita koskevia valitusasioita käsiteltäisiin hallintotuomioistuimissa kiireellisinä vuosina 2023—2027.

Lausuntoa pyydettiin laajalla jakelulla hallinto-oikeuksilta, aluehallintovirastoilta, elinkeino- liikenne ja ympäristökeskuksilta sekä muilta esitysluonnoksen kannalta keskeisiltä julkishallinnon toimijoilta. Lisäksi lausuntoja pyydettiin useilta esityksen kannalta keskeisiltä järjestöiltä. Myös muilla kuin lausuntopyynnön vastaanottaneilla oli mahdollisuus lausua esityksestä.

Lausuntopyynnön jakelulista oli seuraava: maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, puolustusministeriö, sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Lapin aluehallintovirasto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Tuomioistuinvirasto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, korkein hallinto-oikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Turun hallinto-oikeus, Vaasan hallinto-oikeus, Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, KEHA-keskus, Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Satakunnan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Bioenergia ry, Birdlife Suomi ry, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Energiateollisuus ry, Infra ry, Kaivosteollisuus ry, Kemianteollisuus ry, Kolttien kyläkokous, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Metsähallitus, Metsäteollisuus ry, Natur och Miljö r.f., Paliskuntain yhdistys, Saamelaiskäräjät, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Aurinkoenergiayhdistys ry, Suomen Kiertovoima ry KIVO, Suomen Kuntaliitto ry. Suomen luonnonsuojeluliitto SLL, Suomen Tuulivoimayhdistys ry, Suomen vesilaitosyhdistys ry, Suomen vesiyhdistys ry, Suomen ympäristökeskus, Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry, Suomen Yrittäjät ry, Suunnittelu- ja konsultointitoimistojen liitto SKOL, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f., Teknoliiteollisuus ry, Vesiensuojeluyhdistysten liitto, WWF Suomi ja Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry sekä Ympäristöteollisuus ja palvelut YTP ry.

Ympäristöministeriö vastaanotti yhteensä 62 lausuntoa, joista yksi on 4 viraston yhteinen ja yksi on kahden yhtiön yhteinen. Lausunnot saatiin seuraavilta tahoilta: oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Tuomioistuinvirasto, Korkein hallinto-oikeus, Vaasan hallinto-oikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Turun hallinto-oikeus, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Suomen ympäristökeskus, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Kemianteollisuus ry, Teknologiateollisuus ry, Rakennusteollisuus RT ry, Metsäteollisuus ry, Kaivosteollisuus ry, Energiateollisuus ry, Saamelaiskäräjät, Paliskuntain yhdistys, Bioenergia ry, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry, Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Suomen Yrittäjät ry, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry, Maataloustuottajain keskusliitto MTK ry, Keskuskauppakamari, Satakunnan kauppakamari, Pohjanmaan kauppakamari, Lapin kauppakamari, Suomen Tuulivoimayhdistys ry, Suomen vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry, Suomen Luontopaneeli, Suomen Luonnonsuojeluliitto, WWF Suomi, Tuulivoimakansalaisyhdistys ry, Saimaa ilman kaivoksia ry, Rajat Lapin kaivoksille ry, Suomen Kuntaliitto ry, Satakuntaliitto, Isojoen kunta, Suomen Asianajajaliitto, Kemijoki Oy, Nordic Ren-Gas Oy, Caruna Oy, Fingrid oyj Helen Oy, P2X Solutions Oy, ST1 Nordic Oy ja Valio Oy sekä yksityishenkilö.

Muutamat tahot ilmoittivat, että eivät anna lausuntoa.

Sisällys

Tiivistys lausuntopalautteesta	4
Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 2 a § ja 2 b § ja asetus	5
Menettelyllinen etusija ja sitä koskeva käsittelyratkaisu	5
Hankeluettelo.....	6
Ei merkittävää haittaa -periaate	13
Ei merkittävää haittaa -selvitys	16
Asetus ja muistio	20
Seuranta ja valvonta	21
Hakijaan kohdistuva vaatimus	21
Vesilaki 15:4 a § ja ympäristönsuojelulaki 197 a §.....	22
Maankäyttö- ja rakennuslaki 188 a §	23
Siirtymäsäännökset ja soveltaminen	25
Yleisiä näkökohtia	26
Työ- ja elinkeinoministeriön toimeenpano vihreän siirtymän vauhdittamisessa.....	34
Muita esitettyjä näkökohtia	35

Tiivistys lausuntopalautteesta

Lausunnoissa esitystä pidettiin tärkeänä ja kiireellisenä. Voimavaralisäykset nähtiin tärkeänä ja esityksen tavoitteita turvaavina. Laaja yhteisymmärrys oli siitä, että lupa-asioiden käsittelyn ohella myös valitusten käsittely hallintotuomioistuimissa tulisi sisältyä esitykseen.

Yhtenäinen näkemys lausunnoissa oli myös siitä, että esitykseen sisältyvien lupa- ja valitusasioiden käsittely kiireellisenä ei saa johtaa muiden lupa- ja valitusasioiden käsittelyn hidastumiseen. Näitä ovat esimerkiksi vesihuollon toimintavarmuuden parantamiseen tähtäävien hankkeiden lupamenettelyt ja valitusten käsittely. Oikeusministeriö katsoo, että ehdotettua etusijaa ja kiireellisyyttä koskevat säännökset eivät saa heikentää muissa asioissa perustuslaissa turvattua oikeutta hyvään hallintoon ja oikeusturvaan. Useat tahot kuten hallintotuomioistuimet, Tuomioistuinvirasto ja Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto sekä Bioenergia ry lausuiivat muun muassa, että resurssien tarvetta tulisi tarkastella pitkällä aikavälillä ja että lupa-asioiden käsittelyn yleinen viipyminen ei ole niinkään lainsäädännöllinen ongelma vaan viivettä aiheuttaa lupaviranomaisten ja hallinto-oikeuksien riittämätön resursointi.

Aluehallintoviraston käsittelyratkaisua koskeva säännösluonnos koettiin tarpeettomaksi ja ongelmalliseksi. Käsittelyratkaisuun olisi voinut myös hakea muutosta pääasian yhteydessä, mikä voisi hidastuttaa lupaa koskevan valituksen käsittelyä Vaasan hallinto-oikeudessa.

Hallintotuomioistuimessa sovellettavien kiireellisyyttä koskevien säännösehdoitusten osalta lausunnot jakoutuivat. Tuomioistuinviraston näkemys on, että uusien asiaryhmien säätäminen kiireelliseksi ei ole kannatettavaa. Kiireellisyydestä tuotiin lausunnoissa esiin eri näkemyksiä. Kiireellisyyttä ei tulisi säätää suhteessa muihin lupa-asioihin. Lisäksi todettiin, että yleensä kiireellisyys määräytyy suoraan lain nojalla. Myös lausunnolla olleen maankäyttö- ja rakennuslain kiireellisyyssäännöksen eroavaisuuksiin verrattuna ehdotettuihin ympäristönsuojelulain ja vesilain vastaaviin säännöksiin kiinnitettiin huomiota.

Ei merkittävää haittaa –periaatteen ja sitä koskevan selvityksen osalta mielipiteet jakoutuivat. Tähän aihekokonaisuuteen saatiin eniten lausuntoja. Elinkeinoelämän järjestöt katsoivat, että hankeluettelo olisi riittävä eikä erillistä selvitystä tarvita. Aluehallintovirastot katsoivat, että selvitys voisi lisätä hallinnollista taakkaa. Luonnonsuojelujärjestöt ja Luontopaneeli kannattivat periaatteen sisällyttämistä ehdotukseen ja pitivät sitä tarpeellisenä. Korkein hallinto-oikeus toi esille, että periaatetta ei ole määritelty ympäristölainsäädännössä vaan se on ensisijaisesti rahoitusjärjestelyjen arviointiperuste. Oikeusministeriö edellytti säädökseen lisättäväksi viittausta siitä, missä periaatteesta tällä hetkellä säädetään. Useissa lausunnoissa tuotiin esille, että ei merkittävää haittaa –periaatteen huomioon ottamisen arviointi vie aikaa eikä siten edistä esityksen nopeuttamistavoitteiden saavuttamista.

Useat tahot ehdottivat etusijan saavien hankkeiden luetteloon lisäyksiä ja tarkennuksia. Esimerkiksi joidenkin elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten sekä elinkeinoelämän järjestöjen mukaan kiertotalouden hankkeet tulisi lisätä luetteloon. Myös kaivoshankkeiden lisäämistä ehdotettiin sekä sen selventämistä, mitä vesitaloushankkeita ehdotus koskee. Hankeluetteloon toivottiin yhtäältä tulkinnanvaraa ja toisaalta yksiselitteisyyttä. Myös hankeluettelon perusteluihin esitettiin täydennyksiä ja tarkennuksia. Erityisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset pitivät epäselvänä, mikä on etusijan ja Suomen kestävä kasvun ohjelmasta saatavan rahoituksen suhde tai ovatko ne riippuvaisia toisistaan. Myös tuotiin esille, että kaikkien mainittuun ohjelmaan perustuvaa rahoitusta saaneiden hankkeiden tulisi kuulua etusijan saaviin lupa-asioihin suoraan.

Hallintotuomioistuimet katsoivat, että lausuntokierroksella ehdotettu sääntelytapa, jolla kiireellisenä käsittely on riippuvainen aluehallintoviraston päätöksestä, loukkaisi perustuslain 3 §:n 3 momenttia. Esitettiin, että esityksessä tulee huomioida hallintotuomioistuinriippumattomuus ja tehdä tätä koskevat muutokset. Vesilain ja ympäristönsuojelulain muutosehdotusten osalta hallintotuomioistuimet totesivat, että säännöstä jo vireillä olevien asioiden käsittelystä kiireellisenä ei sisälly luonnokseen. Korkeimman hallinto-oikeuden mielestä tämä loukkaa perustuslaissa turvattua yhdenvertaisuutta.

Maankäyttö- ja rakennuslain pykälään ehdotettiin sisällytettäväksi myös muita kaavoja, esimerkiksi ehdotetun 2 a §:n hankeluettelon hankkeiden kaavat. Useat tahot totesivat, että ”merkittäväksi katsottava kaava” on tulkinnanvarainen ja siitä voi aiheutua lisätyötä kiireellisyysarvion tekemisessä. Oikeusministeriö edellytti perustelujen täydentämistä.

Lakien väliaikaisen voimassaolon pidentämistä toivottiin useissa lausunnoissa. Myös siirtymäsäännösten lisäämistä ja yhdenmukaisuutta ehdotettiin.

Useissa lausunnoissa katsottiin, että vaikutusten arviointia tulee täydentää. Lisäksi useissa lausunnoissa esitettiin vaikutusten arviointiin lisättäväksi käsittelyaikoja koskevia arvioita ja soveltamiseen kuuluvien hankkeiden arvioituja määriä koskevia tietoja. Valtiovarainministeriö lausui, että ainakin karkealla tasolla arvioitaisiin esitettyjen muutosten vaikutuksia asioiden käsittelyn nopeuteen. Suomen luonnonsuojeluliitto lausui, että esitykseen tulisi sisältyä arvio vaikutuksista Suomen ilmastotavoitteisiin ja kotimaisen energiaomavaraisuuden parantamispyrkimyksiin. Myöskään ei ole arvioitu määrällisesti kuinka paljon ehdotus voisi jouduttaa Suomen energiaomavaraisuutta suhteessa tilanteeseen, jossa ehdotusta ei säädettäisi.

Muutamissa lausunnoissa tuotiin esille, että esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevaa osaa tulee täydentää perustuslain 3 §:n 3 momentin ja 21 §:n osalta.

Useisiin lausuntoihin sisältyi muiden perusteluosuuksien täydennyksiä koskevia kannanottoja. Lausunnoissa tuotiin esille myös esityksestä irrallisia lainsäädännön kehittämistarpeita tai niitä koskevia näkemyksiä, joita koskevaa sääntelyä ei sisälly esitykseen.

Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 2 a § ja 2 b § ja asetus

Menettelyllinen etusija ja sitä koskeva käsittelyratkaisu

Menettelyllistä etusijaa ja siitä tehtävää käsittelyratkaisua koskien esitettiin lausunnoissa seuraavia huomioita:

Esitysluonnoksen mukaan menettelyllisen etusijan myöntäminen ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain mukaan perustuu luvanhakijan hakemukseen. Perusteluissa ei ole tarkemmin selostettu, miksi menettelyllinen etusija perustuu luvanhakijan pyyntöön eikä sitä anneta viran puolesta, kuten kiireellisyysluokitukset yleensä tehdään. Perusteluissa olisi myös hyvä todeta, että viranomaisella on hallintolain 8 §:n mukainen neuvontavelvollisuus myös menettelyllisen etusijan hakemista koskevista asioista. *(Oikeusministeriö)*

2a § 4 tarpeeton ja valittamismahdollisuus käsittelyratkaisujärjestyksestä ongelmallinen ja tarpeeton. *(Vaasan hallinto-oikeus, Korkein hallinto-oikeus)*

Mahdollisista tulkinnanvaraisista tilanteista voi aiheutua lisätyötä tuomioistuimille, koska kielteisistä käsittelyratkaisuista on mahdollista valittaa pääasiaratkaisun yhteydessä *(Tuomioistuinvirasto)*

ET esittää harkittavaksi menettelyä, jossa etusija ratkaistaan pääasiasta erillisenä menettelynä ja liitettynä etusijasta tehtävän ratkaisun ajankohtaan. Etusijaa koskeva kielteinen ratkaisu tulisi perustella ja vain hakijalla tulisi olla mahdollisuus kyseenalaistaa kielteinen ratkaisu. Etusijan käytöstä mainittaisiin lupapäätöksessä, mutta siitä ei voisi valittaa osana luparatkaisua. On kuitenkin ensiarvoisen tärkeää, että pääasian lupakäsittelyprosessi ei hidastu etusijaa koskevien menettelyiden vuoksi. Edellä ehdotetulla menettelyllä vähennettäisiin myös yllä kuvattuja DNSH-kriteereihin liittyviä hallinnollisen taakan riskejä, jos DNSH-kriteerien huomioon ottamisesta ei voida luopua ehdotuksessa. *(Energiatoimiala)*

Suosittelavaa että, menettelyllisestä etusijasta päätettäisiin erillään aluehallintoviraston lupapäätöksestä, eikä käsittelyratkaisuna osana lupapäätöstä. Ellei päätöksiä eriytetä toisistaan, on riskinä, että varsinaiseen lupapäätökseen tullaan sisällyttämään DNSH-kriteeristön asioita, joita ei nykyisin mukaan näissä lupa-asioissa puntaroida. Uudet asiat ja kriteerit voivat toimia yhtenä lisäperusteena muutoksenhaussa kuormittaen oikeusasteita ja lisäten hallinnollista taakkaa. Esitämme, että etusijasta annettaisiin kevyt erillinen päätös, josta ainoastaan asianosaisella taholla olisi mahdollisuus hakea oikaisua. Näin DNSH-kriteerit eivät sotkeutuisi varsinaiseen lupapäätöksen ratkaisuun *(Suomen Tuulivoimayhdistys ry)*

Hankeluettelo

Esitysluonnoksen hankeluettelosta esitettiin seuraavia huomioita:

Esitysluonnoksen niin kutsutun AVI-käsittelylain 2 a §:n 2 momentissa on lueteltu etusijamenettelyyn kuuluvat hankkeet. 1 kohdan mukaan etusija annetaan, jos kyseessä on uusiutuvan energian hanke vesiympäristössä tai uusiutuvan energian tuotantolaitos. Epäselväksi jää, mikä lisäarvo on mainita erikseen uusiutuvan energian hanke vesiympäristössä. Voiko tämä käytännössä olla jotain muuta kuin uusiutuvan energian tuotantoa? Uusiutuvan energian määritelmä on RED II:n mukainen. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä (HE 187/2020) katsottiin tarpeelliseksi selvittää tuotantolaitoksen määritelmää säännöskohtaisissa määritelmissä seuraavasti: Pykälän 5 kohdassa uusiutuvan energian tuotantolaitoksella tarkoitettaisiin energiaa tuottavaa laitosta, jonka tuottama energia on täysin tai osittain uusiutuvaa. Tuotettu energia voi olla sähköä, lämpöä, jäähdytystä, biokaasua, biopolttoainetta tai bionestettä. Jos tuotantorakennusta ei ole rakennettu ainoastaan energian tuotantoa varten, tuotantolaitoksella tarkoitetaan välittömästi energian tuotantoon liittyviä teknisiä järjestelmiä sekä näiden asentamiseksi tai suojaamiseksi rakennettuja rakennelmia. Jos kyseessä on esimerkiksi kauppakeskus, jonka katolle asennetaan aurinkopaneeleita, tuotantolaitoksella tarkoitetaan aurinkopaneeleita ja näiden asentamiseksi mahdollisesti tarvittavia telineitä. Biokaasulaitosten osalta biokaasulaitoksen yhteydessä tapahtuvan mädätteen käsittelyn ja jatkojalostuksen katsotaan sisältyvän tuotantolaitokseen, koska ne ovat kiinteä osa biokaasua tuottavan laitoksen kokonaisuutta. *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

Etusijamenettelyyn kuuluvista hankkeista on esitysluonnoksen AVI-käsittelylain 2a §:n 2 momentin 5 kohdassa mainitaan akkutehdas ja akkumateriaalien valmistus ja uudelleenkäyttö. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan pykälän mukainen menettelyllinen etusija myönnettäisiin akkuteollisuudelle, jossa pyritään edistämään kiertotalouden mukaista akkumateriaalitaloutta. Akkuteollisuuden edistämistarve kytkeytyy kasvavaan kysyntään. Akkuteollisuudella on lisäksi vaikutuksia ilmastonmuutoksen torjuntaan, koska sillä edistetään siirtymää kohti sähköistä liikennettä. Hanketyyppeihin ei siten voitaisi lukea kaivostoimintaa, jossa on kyse maaperän mineraalien louhimisesta ja rikastamisesta. Kaivostoiminnan tuotteet voivat olla raaka-aineena myös akkumateriaalien valmistuksessa, mutta kaivostoiminnassa itsessään ei valmisteta akkumateriaaleja. Lisäksi nostetaan esiin kysymys kierrätyksestä (esimerkiksi kaivosten sivukivet tai rikastushiekka) akkumateriaalien valmistuksessa ja pyydetään tarkastelemaan, olisiko etusijamenettelyä tarkoituksenmukaista laajentaa kattamaan jossain tapauksissa myös akkuteollisuuden tarvitsemia raaka-aineita. *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

Etusijaa koskevien laitosten tai toimintojen määrittelyjen tulee olla niin yksiselitteisiä, etteivät lainkohdan tulkinnallisuudesta johtuvat seikat tosiasiaassa aiheuta viivästystä hakemusten käsittelyyn. Lisäksi etusijamenettelyn ennakoitavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että laitosten tai toimintojen määrittelyt on laissa säädetty täsmällisesti ja yksiselitteisesti. Tulkintaongelmia voi aiheuttaa muun muassa ehdotetun 2 a §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettu akkutehdas. Esimerkiksi akkukemikaalien valmistusta varten tulee hakea ympäristölupa. Akkukemikaalitehtaiden mahdollisia tekniikoita ovat prekursoritehdas eli pCAM-tehdas ja katodiaktiivimateriaalitehdas eli CAM-tehdas, jotka tarvitsevat ympäristöluvan. Asiassa voi olla myös ristiriitaisuutta ei merkittävää haittaa –periaatteen tulkinnan kanssa, kun akkukemikaalitehtaissa syntyy todennäköisesti esimerkiksi jätevesipäästöjä. Tulkintavaikeudet ja ristiriitaisuudet voivat mahdollisesti hidastaa tehokasta etusijamenettelyn toimeenpanoa. *(Aluehallintovirastot)*

Etusijan soveltaminen hankekokonaisuuksiin voi tosiasiallisesti olla tehotonta, jos kaikki hankkeen osat eivät kuulu etusijajärjestelyyn. On mahdollista, että hanke vaatii lupaa jopa useilta eri viranomaisilta, jolloin hanke tosiasiaassa edistyy kokonaisuutena vasta, kun viimeinenkin osa-alue on saanut luvan *(Aluehallintovirastot)*

Hankkeet ovat tulkinnanvaraisia; selkeämpää olisi, jos hankkeet olisi määritelty YSL liitteen 1 taulukon kohtien perusteella. Tulkinnanvaraisuutta voisi vähentää viittaus liitteeseen. *(Vaasan hallinto-oikeus, Korkein hallinto-oikeus)*

2 a § 2 momentissa voitaisiin todeta vesitaloushankkeina erikseen merituulivoimalat, aaltoenergiavoimalaitokset, vesivoimalat sekä merikaapelit. *(Korkein hallinto-oikeus)*

Vuorovesi- ja aaltoenergia sekä muu valtamerienergia ei todennäköisesti ole Suomen olosuhteissa merkittävässä roolissa uusiutuvan energiantuotannossa, mutta tuulivoimarakentaminen sekä maa- että merialueilla tulee olemaan merkittävää. Merituulivoima tulisi esittää myös hankeluettelossa. *(Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

Hankeluettelo on olisi hyvä lisätä selkeämmin sähkön, lämmön ja jäähdytyksen siirtoon liittyvät energiainfrastruktuurihankkeet. Käytännössä kyseessä on sähkön siirtokaapelit ja lämmön sekä jäähdytyksen siirtoputket ja siirtotunnelit. *(Teknologiaelämä ELY-keskus)*

Ymmärretään tarve määritellä vihreän siirtymän investointeja erillisen hankeluettelon avulla ja katsotaan lakiluonnoksen sisältävän siirtymää edistävät kriittiset hankkeet keskeisin osin. Investoinnit, joita ei nimenomaisesti luetella suunnitellussa 2a §:ssä, voivat tosiasiaa edistää vihreää siirtymää. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kiertotaloutta edistävät investoinnit. Joidenkin investointien tosiasialliseksi edistämiseksi niin sanotut liitännäisluvat ovat ratkaisevassa asemassa, kuten sähköverkkoon liittämiseen tarvittavat luvat. EK tukeekin jäsenliittojensa muutosesityksiä 2a §:n hankeluettelon muuttamiseksi. *(Elinkeinoelämän keskusliitto EK)*

Kiertotaloushankkeet eivät ole mukana esityksessä, vaikka nämä ovat kuitenkin etusijalla RRF-rahoituksen kautta tehtävään myönnettyjen lisäresurssien. Aiheuttaako tämä ristiriitaa etusijan määrittelyssä? Pitääkö jatkossa myös RRF-rahoitteisten hankkeiden hakea etusijaa vai onko niille varattu edelleenkin etusija rahoituksen perusteella? Voivatko RRF-rahoitteiset kiertotaloushankkeet jäädä energiahankkeiden jalkoihin? *(Uudenmaan ELY-keskus)*

On hyvä, että toimintoja on kuvattu kattavasti ja että tulkinnanvaraa jätetään. Laitostyyppien jaottelu esitettyä tarkemmin voi olla vaikeaa, etenkin kun oletuksena on, että käsiteltäväksi tulee täysin uuden tyyppisiä hankkeita. *(Uudenmaan ELY-keskus)*

Perusteluissa luettelon 1 kohdan hanketyyppien osalta kuitenkin jää osin avoimeksi esimerkiksi millaisia energiaa tuottavia laitoksia yksiselitteisesti tarkoitetaan, tai mitä tässä yhteydessä tarkoitetaan uusiutuvalla energialla. Koska ehdotuksessa annetaan etusija lakisääteisessä menettelyssä suhteessa muihin hankkeisiin, soveltamisalan tulee olla yksiselitteisesti ilmaistu. Tärkeää on kuitenkin, että myös uudentyyppiset hankkeet tulisivat huomioitua. mitta kohdan 5 akkuteollisuutta, jolla pyritään edistämään kiertotaloutta. kiertotalous on mukana vain yhtenä kuudesta ei merkittävää haittaa -periaatteen kriteereistä. Bio- ja kiertotalouden mukaisten ratkaisuiden edistäminen on kuitenkin keskeinen osa vihreää siirtymää ja kiertotaloutta tukeviin kierrätys- ja uudelleenkäyttöinvestointeihin on kohdennettu RRF-rahoitusta. jolloin mm tämän tukirahoituksen kohdehankkeet eivät olisi tasavertaisia etusijamenettelyssä. Kiertotaloushankkeiden lisääminen sovellettaviin hankkeisiin olisi tästä näkökulmasta peruteltua. *(Etelä-Savon ELY-keskus)*

Kiertotaloushankkeet puuttuvat pykälässä esitettyjen etusijalle asetettavien hankkeiden joukosta ja Luontopaneeli kehottaa harkitsemaan näiden hankkeiden lisäämistä listalle. Kiertotalouden ratkaisulla tähdätään lähtökohtaisesti hillitsemään neitseellisten luonnonvarojen käyttöä, mikä tukee työtä niin ilmastomuutoksen kuin luontokadon torjumiseksi. *(Suomen Luontopaneeli)*

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan esityksen tulisi automaattisesti koskea kaikkia ns. RRF-rahoituksen saaneita hankkeita. RRF-hankkeissa rahoitusaikataulu saattaa asettaa hankkeiden toteuttamiselle haasteita ja aikataulujen saavuttaminen on tärkeää, jotta määräaikaikaisesti käytettävissä olevat EU-varat saadaan hyödynnetyksi. *(Varsinais-Suomen ELY-keskus)*

Uudelleenkäyttö- ja kierrätys hankkeet tulisi lisätä mukaan etusijamenettelyyn ehdotettujen hankkeiden joukkoon. *(Varsinais-Suomen ELY-keskus, Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

Huomautetaan, että uudelleenkäyttö- ja kierrätys hankkeissa toimivaltainen lupaviranomainen saattaa olla myös kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. *(Varsinais-Suomen ELY-keskus)*

Esitys ei koske suoraan kuntia, mutta jos ehdotettuun 2 a §:ään lisättäisiin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvia hankkeita, tulee myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaisille osoittaa lisäresursseja. *(Kuntaliitto)*

Hanketyyppien listaus on liian suppea. On erittäin hyvä, että akkujen arvoketjuun liittyvät hankkeet voivat saada etusijan lupakäsittelyssä. Myös akkukemikaalien valmistukseen olennaisesti liittyvien kaivosteollisuuden hankkeiden olisi mahdollista päästä mukaan hankeluetteloon. Nyt sivulla 16 erikseen mainitaan, että "Hanketyyppiin ei siten voitaisi lukea kaivostoimintaa, jossa on kyse maaperän mineraalien louhimisesta ja rikastamisesta". Perusteluna käytetään sitä, että kaivostoiminnassa itsessään ei valmisteta akkumateriaaleja, mikä on outo raja. Lisäksi kun esityksessä nimenomaan painotetaan kiertotaloutta edistävät ratkaisut, Kemiateollisuus katsoo, että myös muiden selkeästi kiertotaloutta edistävien ratkaisujen tulisi päästä hankelistalle niin, että hankkeet voisivat saada etusijan lupakäsittelyssä. *(Kemiateollisuus)*

Etusijalistalle lisätään sellaiset kaivostoiminnan hankkeet, joissa etsitään ja tuotetaan vihreän siirtymän kannalta kriittisiä mineraaleja. *(Pohjanmaan kaupakamari)*

Pykälän listassa annetaan etusijamenettely myös akkutehtaille ja akkumateriaalien valmistukselle. Esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että pykälän mukainen menettelyllinen etusija myönnettäisiin akkuteollisuudelle, jossa pyritään edistämään kiertotalouden mukaista akkumateriaalitaloutta. Luontopaneeli katsoo, että Suomen kannattaa edistää ja vauhdittaa juuri kiertotalouden periaatteisiin nojaavaa akkuteollisuutta, joka ei ole lähtökohtaisesti riippuvaista pääosin kaivosteollisuudesta saatavista neitseellisistä mineraaleista. Luontopaneeli ehdottaa muuttamaan pykälän kirjausta niin, että siitä käy ilmi säännöskohtaisissa perusteluissa esiintunut tavoite. *(Suomen Luontopaneeli)*

Uusiutuvan energian tuotantolaitokset sisältävät esityksen perusteluiden mukaan mm. biomassaan perustuvia tuotantolaitoksia. Luontopaneeli katsoo, että metsäpohjaiseen biomassaan perustuvien investointien ei tulisi olla etusijamenettelyyn kuuluvien hankkeiden joukossa. Vähintään tulisi varmistaa, ettei järjestelyllä tueta hankkeita, joissa ainespuuta tai runkopuuta päätyy polttoon. (Perusteluja mm. bioenergiահankkeille ja biopolttoaineille tulee asettaa tiukat kestävyyskriteerit, joilla varmistetaan, että päästövähennykset todella toteutuvat eikä luonnon monimuotoisuus vaarannu. Tiukat kestävyyskriteerit ovat erityisen oleellisia nyt, kun muuttuneen maailmantilanteen vuoksi paine biomassan poltolle kasvaa ja Suomen maankäyttösektori on muuttunut ensimmäistä kertaa päästölähteeksi.) *(Suomen Luontopaneeli)*

Teknologianeutraalisuuden vuoksi hankeluettelon ensimmäistä kohtaa tulee muuttaa siten, että se kattaa uusiutuvan energiantuotantolaitosten lisäksi myös päästöttömän energiantuotannon. Tällöin esimerkiksi vihreää siirtymää tukeva ydinvoima olisi mukana. *(Energiateollisuus)*

ET pitää hyvänä, että myös polttoaineiden tai fossiilisten raaka-aineiden käyttöä korvaavat teollisuuden sähköistämishankkeet ovat mukana hankeluettelossa. Energiateollisuudella on näissä merkittävä rooli. Tätä kohtaa olisi kuitenkin syytä tarkentaa perusteluissa niin, että tähän kohtaan sisällytettäisiin myös hankkeet, jossa teollisuuslaitoksen, esim. datakeskuksen, puhtaita hukkalämpöjä kierrätetään muualla vähentäen kaukolämmöntuotannon päästöjä. Keskeistä näissä on, että päästöttömän sähkön avulla vähennetään hiilidioksidipäästöjä, tapahtuipa päästöjen vähentäminen sitten itse teollisuuslaitoksella tai sen ulkopuolella. *(Energiateollisuus)*

Toimintoja on kattava kuvaaminen ja tulkinnanvaraa hyvä. Minkä verran laitoksen energiasta tulee tuottaa uusiutuvilla lähteillä, jotta se voidaan ottaa mukaan. Myös maininnat "muu vastaava laitos" ja "muu hankkeeseen liittyvä toimi" herättää kysymyksiä millaisia hankkeita näillä tarkoitetaan. *(Uudenmaan ELY-keskus)*

Esityksessä on liian paljon tulkinnanvaraa. Hankkeet olisi määriteltävä tarkasti. Laatu kärsii. Kiirehtiminen lisää ongelmia entisestään. Yksityiskohtaisia kommentteja hankeluettelon perusteluihin: - Etenkin kohta "Uusiutuvan energian tuotantolaitoksella puolestaan tarkoitettaisiin energiaa tuottavaa laitosta, jonka tuottama energia on täysin tai osittain uusiutuvaa sekä muita vastaavia laitoksia." jättää täysin tulkinnanvaraiseksi, mitä ovat nämä "muut vastaavat laitokset". - Samalla tavalla tulkinnanvarainen on "osittain uusiutuva energia". On riskinä, että pienelläkin uusiutuvan energian osuudella voitaisiin päästä kiireelliseen menettelyyn. Tulkinnan varaa jättää myös "siirtokaapeli tai muu hankkeeseen liittyvä toimi". On epäselvää, mitä nämä muut toimet voisivat olla. Vastustaa akkuteollisuuden hankkeiden kytkemistä vihreän siirtymän hankkeisiin, tämä ei ole perusteltua. Kuvaa käsittelyn nopeuttamisen riskejä. *(Yksityishenkilö)*

Hankkeita ei myöskään tule rajata liikaa ja hankeluettelon tulee olla yksiselitteinen. Nyt rajauksessa jää pois esimerkiksi hankkeet, joissa fossiilisten polttoaineiden käyttöä korvataan biokaasulla. (*Varsinais-Suomen ELY-keskus*)

Toisaalta säädöksessä tai sen perusteluissa ei saisi sitoa menettelyä liian tiukkaan tiettyyn valmistustapaan, tekniikkaan tai teknologiaan (esim. vedyn valmistus elektrolyysillä). Jo nyt ELY-keskuksessa on jouduttu toteamaan, että kukin hanke on omanlaisensa ja sisältää useita erilaisia innovaatioita ja prosessikehitystä (*Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus*)

ELY-keskus huomauttaa, että 2 a § soveltamisalassa on tarkoituksenmukaista säätää etusija-käsite koskemaan laajasti uusiutuvaa energiaa edistäviä hankkeita, pyrkimättä yksilöimään tarkemmin laitostyyppejä. (*Kaakkois-Suomen ELY-keskus*)

Muutoinkin menettelyn ennakoitavuuden ja yhtenäisten soveltamiskäytäntöjen turvaamiseksi on tärkeää, että menettelyllisen etusijan soveltamisalaan kuuluvista hanketyypeistä säädettäisiin mahdollisimman selvästi ja yksiselitteisesti ottaen kuitenkin huomioon vihreän siirtymän hankkeille tyypillinen uutuusarvo ja lainsäätäjän haaste ennakoida etukäteen kaikkia mahdollisia tulevia hanketyyppejä. (*Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus*)

Yhtenä hanketyypinä säädettäisiin uusiutuvan energian tuotantolaitoksesta, jolla esityksen mukaan tarkoitettaisiin energiaa tuottavaa laitosta, jonka tuottama energia on täysin tai osittain uusiutuvaa sekä muita vastaavia laitoksia. Erityisesti muu vastaava laitos on määritelmällisesti tulkinnanvarainen. Epäselväksi jää koskeeko säädösesitys vain hankkeita, jotka tuottavat 100 % uusiutuvaa energiaa tai mikä prosenttiosuus uusiutuvalla energialla hankkeesta tulee olla. (*Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus*)

Asfalttiasemien muutosluvat, datakeskukset myös nopeutettuun käsittelyyn, esimerkiksi pienydinvoimaloiden rakentaminen on edistäisi energiansaataavuutta, joka on päästötöntä ja tukisi siten vihreää siirtymää. Pidämme hyvänä, että polttoaineiden tai fossiilisten raaka-aineiden käyttöä korvaavat teollisuuden sähköistämishankkeet ovat mukana hankeluettelossa. Kannatamme sitä, että etusija myönnetään uusiutuvaan energiaan, sähköistämiseen, vetyyn ja hiilidioksidin talteenottoon liittyvien hankkeiden lisäksi sellaiselle akkuteollisuudelle, jossa pyritään edistämään kiertotalouden mukaista akkumateriaalitaloutta. (*Rakennusteollisuus*)

Esitämme tarkennusta 2 a pykälän 2 momentin listauksen kohtaan 1), jotta se sisältäisi selkeästi myös uusiutuvan energian käytön teollisuudessa. Nyt luettelon kohta 2 (polttoaineiden tai fossiilisten raaka-aineiden käyttöä korvaavat teollisuuden sähköistämien hankkeet) koskee ainoastaan teollisuuden sähköistämishankkeita. (*Biokaasu ja Biokierto ry*)

Lakiesityksen 2 a pykälän momentin 2 luettelon kohta 3 koskee myös vedyn hyödyntämistä ja tältä osin perusteluihin on kirjattu "Myös toiminnan muuttaminen vetyä hyödyntäväksi kuuluisi tämän kohdan soveltamisalaan." Vastaavantyyppinen kirjaus olisi tarpeen myös muiden uusiutuvien kaasujen käytön osalta joko 2 momentin luettelon kohtaan 1) tai 2). Perusteluina esitämme, että nyt ehdotettu soveltamisala on mielestämme liian suppea ja jättää osan toimijoista skoupin ulkopuolelle. Kaikkia teollisuuden prosesseja ei voi sähköistää, mutta useassa niissä voidaan hyödyntää kuitenkin muita vihreän siirtymän ratkaisuja, kuten biokaasua ja biometaania. Myös Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) politiikkatoimissa on uuden teknologian demonstraatiohankkeiden energiatuen jatkaminen ja varmistetaan muutoin riittävä energiatukivaltuus pienemmän kokoluokan uusiutuvan energian hankkeille sekä energiatehokkuushankkeille. (*Biokaasu ja Biokierto ry*)

Pykälän 2 momentin 4 kohdan perusteluissa pyydämme kiinnittämään huomiota terminologiaan. "Hiilidioksidin hyödyntäminen voi tapahtua ottamalla talteen hiilidioksidia teollisuuden ja energiantuotannon päästökaasuista ja laitosalueella valmistetun vedyn avulla siitä valmistetaan biometaania. ". Kyseessä ei ole biometaani, jos se ei ole biomassapohjainen. Kyseessä on synteettinen metaani. (*Biokaasu ja Biokierto ry*)

Nopeutettu käsittely edellyttää myös sitä, että hakemukset ovat selkeitä ja laadukkaita ja toimintaa kuvattu riittävän kattavasti. Vihreän siirtymän hankkeissa voi olla paljon uutta tekniikkaa ja menetelmiä ja uusia tulkintoja joudutaan tekemään, mikä voi viedä enemmän aikaa. Arviota etusijamenettelyyn valintaan voisi edistää, jos hakijan tulisi esittää ei merkittävää haittaa-selvityksen lisäksi tiivistelmä hankkeesta ja selkeistä perusteista sen valitsemiseksi

etusijamenettelyyn. Asetuksen vaatimukset laitostyypeistä voisi laatia taulukoksi. Valmiit fraasit tietyn tyyppisiin lupiin ja ennakkotapausten jako virastojen välillä edistävät lupaprosessia. Tässäkin korostuu valtakunnallinen sekä virastojen välinen yhteistyö. (*Uudenmaan ELY-keskus*)

Etusijalistalle tulisi lisätä sellaiset kaivostoiminnan hankkeet, joissa etsitään ja tuotetaan vihreän siirtymän kannalta kriittisiä mineraaleja. Esityksen tavoite ei tule onnistumaan ilman järkevää ja sujuvaa raaka-ainepolitiikkaa. Akkuteollisuuden hankkeet vaativat mineraalien tuottamista. (*Lapin kauppakamari*)

Yhtenä esityksen hanketyyppinä mainitaan akkutehdas, akkumateriaalien valmistus ja uudelleenkäyttö. Esityksessä on todettu, että hanketyyppiin ei voitaisi lukea kaivostoimintaa, jossa on kyse maaperän mineraalien louhimisesta ja rikastamisesta. Akkuteollisuuden hankkeet kuitenkin vaativat mineraalien tuottamista. (*Pohjanmaan kauppakamari*)

Kaivosteollisuutta ei ole otettu huomioon menettelyllisen etusijan saavissa hankkeissa. Sen vuoksi Kaivosteollisuus ry esittää, että raaka-ainetuotanto lisätään 2a §:n mukaiseen luetteloon menettelyllisen etusijan saavista hankkeista. Runsaat perustelut, esityksessä jätetään huomioimatta koko arvoketju, kun kaivostoimintaa ei ole sisällytetty pykälän 2a mukaiseen luetteloon menettelyllisen etusijan saavista hankkeista aluehallintoviraston lupamenettelyissä. Pykälän perusteluissa mainitaan, että akkuteollisuudella on vaikutuksia ilmastomuutoksen torjuntaan, koska sillä edistetään siirtymää kohti sähköistä liikennettä. Edelleen perusteluissa todetaan, että esityksen hanketyyppiin ei voida lukea mukaan kaivostoimintaa, koska kaivostoiminnan tuotteet voivat olla raaka-aineena myös akkumateriaalien valmistuksessa, mutta kaivostoiminnassa itsessään ei valmisteta akkumateriaaleja. Logiikka on erikoinen tai sitä ei ole, kun arvoketjun alkupää jätetään kokonaan huomiotta. Kaivosteollisuus ry katsoo, että puhuttaessa vihreästä siirtymästä tulee ottaa huomioon koko arvoketju raaka-ainetuotannosta lähtien. Ei voi olla vastuullista ja eettisesti hyväksyttävää, että kaivosten tuotteet valtion lainsäädännössä ulkoistetaan hankittavaksi alueilta, jossa biodiversiteetin, kiertotalouden, vähähiilisuuden ja vastuullisuuden kriteerit ovat merkittävästi eurooppalaisia vähäisemmät. (*Kaivosteollisuus*)

Esitämme lain 2 a § lisättäväksi selkeästi biohiilen valmistuksen. Esimerkiksi uudeksi kohdaksi 5 seuraavasti: 5) Biohiilen valmistus osana energiantuotantoa tai erikseen” (*Bioenergia ry*)

Etusijamenettelyn piiriin kuuluvien investointien luettelo (2 a §) ei kata kaikkia vihreään siirtymään liittyviä investointeja. Luetteloa on arvioitava ja täydennettävä lausuntojen perusteella. Määrittelyn ulkopuolelle jää esimerkiksi kiertotalous, sähkön siirtoyhteydet ja akkuteollisuudessa käytettävien mineraalien louhinta ja rikastaminen. Perusteluissa mainitaan vesi- tai merialueille sijoitettavat siirtokaapelit osana uusiutuvan energian investointeja, mutta ei muuta energiainfrastruktuuria. Selkeintä olisi, että pykälän hankeluettelo kattaisi tyhjentävästi erilaiset vihreää siirtymää tukevat hankkeet. (*Keskuskauppakamari*)

Vihreän siirtymän hankkeiden osana myös kiertotalouteen pohjaavat hankkeet olisi hyvä saada esitykseen mukaan, jotta myös nämä hankkeet voivat edetä mahdollisimman nopeasti tässä poikkeustilanteessa. Kiertotaloushankkeiden vaikutukset tukevat mitä suuremmissa määrin vihreää siirtymää. (*Satakunnan kauppakamari*)

Menettelyllinen etusija tulisi antaa esityksessä lueteltujen hankkeiden lisäksi myös huoltovarmuuden kannalta tärkeille vesihuoltohankkeille, jotka varmistavat yhdyskuntien vedenhankintaa ja ihmisten terveyden ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukaista jätevedenpuhdistusta. Toinen vaihtoehto on rajata kyseiset vesihuoltohankkeet etusijamenettelyn ulkopuolelle, eli että pykälässä lueteltujen hankkeiden etusija ei päde suhteessa tällaisiin vesihuoltohankkeisiin. (*Suomen Vesilaitosyhdistys ry*)

Luonnoksessa hankeluettelon kohdan 5) kaksi ensimmäisen kohdalla (akkutehdas ja akkumateriaalien valmistus) tulisi 2 b §: mukainen etusija menettelyjen voimaantulo sitoa EU:n akkuasetuksen (REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL concerning batteries and waste batteries, repealing Directive 2006/66/EC and amending Regulation (EU) No 2019/1020) hyväksymiseen, jotta voidaan laatia ja varmistua suuren murroksen alla olevalle toimialalle on muodostettu DNSH-periaatteen mukaiset kriteerit. (*Suomen luonnonsuojeluliitto*)

Hankeluettelo tulee säilyttää tyhjentävä, koska vain mainittuja vihreän siirtymän investointihankkeita, joiden myöskään katsota aiheuttavan merkittävää haittaa. Ehdotettuun 2 a §:n 3 momentti tulisi myös poistaa. 3 momentin mukaan hankkeita joihin sisältyy eri toimintoja, jotka eivät kaikki sisälly 2 a §:n luetteloon, mutta muuten käsiteltäisiin

ympäristönsuojelulain 41 §:n mukaisesti yhdessä voitaisiin käsitellä 2 b §:n mukaisessa järjestyksessä, jos hankkeen pääasiallinen lupaperuste olisi 2 a § 2 momentin mukainen. 2 a §:n 3 momentti mahdollistasi esimerkiksi kaivoshankkeiden sisällyttämisen etusija menettelyn piiriin yhdessä akkutehtaiden kanssa vaikka muualla ehdotuksessa on haluttu rajata nimenomaisesti kaivoshankkeet soveltamisen ulkopuolelle. 2 a §:n 3 momentti voisi ilman kattavaa vaikutustenarviointia laajentaa lainsoveltamisalaa alkuperäistä tarkoitusta huomattavasti laajemmalle. *(Suomen luonnonsuojeluliitto)*

Nyt lisättävät 2 a § ja 2 b § poikkeavat voimassa olevasta laista siinä, että lain henki muuttuu. Lisäykset eivät kerro kuinka yhden asian käsittely järjestetään, vaan kuinka tietyt asiat tulee käsitellä. Hallintolain 6 §:ssä todetaan, että viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti. Nyt vihreän siirtymän hankkeet asetetaan eri asemaan, kuin muut hallinnossa asioivat. ELY-keskus pyytää varmistamaan jatkovalmistelussa, että ehdotetut pykälät eivät aiheuta ristiriitaa hallintolain (434/2003) 6 §:n kanssa. *(Etelä-Pohjanmaan ELY)*

Sanamuodon ja perustelujen perusteella jää epäselväksi, onko etusijamenettelyä mahdollista soveltaa sellaiseen hankkeeseen, joka täyttäisi ei merkittävää haittaa -periaatteen vaatimukset ja lisäksi muut toimialaa koskevat vaatimukset, eikä RRF-rahoituksen saamisella olisi merkitystä etusijamenettelyn kannalta. Menettelyn yhdenvertaisuudesta tulee varmistua. *(Etelä-Pohjanmaan ELY)*

ELY-keskus huomauttaa, että vireille saattaa myös tulla sellaisiakin hankkeita ja hakemuksia, joilla ei ole realistisia mahdollisuuksia menestyä lupakäsittelyssä, jolloin ohituskaista voi muodostua resursseja kuluttavaksi. *(Etelä-Pohjanmaan ELY)*

Ehdotetun AVI-käsittelylain 2 a §:n 2 momentissa oleva määritelmä uusiutuvan energian hankkeille, jotka saavat menettelyllisen etusijan, on perusteettoman laaja. Etusija tulisi antaa vain sellaisille uusiutuvan energian hankkeille, jotka perustellusti ja merkittävästi edistävät siirtymää. Sen vuoksi puubiomassan polttoon perustuvaa sähkön ja lämmöntuotantoa ei tule etusijamenettelyllä priorisoida. Myöskään vesivoiman tuotantoa ei tule sisällyttää etusijasäädökseen, koska siihen tyypillisesti liittyy merkittäviä negatiivisia ympäristövaikutuksia. *(Kuntaliitto, WWF)*

Maatuulivoimahankkeet suunnitellaan usein siten, että ne eivät tarvitse ympäristölupaa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi kuitenkin edellyttää ympäristölupaa naapurussuhdelain perusteella. Vihreän siirtymän edistämiseksi on tärkeää nopeuttaa myös näistä ympäristöluvista tehtyjen valitusten käsittelyä hallinto-oikeuksissa. *(Kuntaliitto, WWF)*

Kiitos, että biokaasu on mainittu erikseen 2 a pykälän 2 momentin listauksen kohdan 1 koskeissa perusteluissa. Tämä varmistaa sujuvan toimeenpanon. Suomessa uusia biokaasulaitoksia arvioidaan rakentuvan 100-200 vuoteen 2030 mennessä, mikä on linjassa hallituksen kotimaisen biokaasun tuotannon 4TWh tavoitteen toteutumisen kanssa. *(Biokaasu ja Biokierto ry)*

Kannattaa, että menettelyllinen etusija myönnettäisiin uusiutuvaan energiaan, sähköistämiseen, vetyyn ja hiilidioksidin talteenottoon liittyvien hankkeiden lisäksi sellaiselle akkuteollisuudelle, jossa pyritään edistämään kiertotalouden mukaista akkumateriaalitaloutta. *(Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry)*

Akkuarvoketjun investointien osalta kohdassa 6 tulisi kuitenkin mainita akkumateriaalien kierrätys. Nyt kohdassa mainittu uudelleenkäyttö on jätelaissa määritellysti kierrätyksestä poikkeavaa toimintaa, eikä se yksinään edistä riittävästi akkumateriaalien kiertotaloutta. Esityksen sanamuodot pitäisi siis tarkistaa suhteessa jätelakiin. *(Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry)*

YTP pitää valitettavana, että esitys ei edistä kiertotaloudelle välttämättömiä investointeja akkuarvoketjua laajemmin. Siinä tulisi ottaa vihreän siirtymän ja kansallisen kiertotalousohjelman tavoitteiden mukaisesti huomioon laajemmin materiaalivirtojen kiertotaloutta edistävät investoinnit, jotka ovat edellytys vihreän siirtymän toteutumiselle. Kiertotaloutta edistävillä hankkeilla on myös lähtökohtaisesti myönteiset ilmastovaikutukset, luontokatoa ehkäisevä vaikutus ja lisäksi merkitystä huoltovarmuuden kannalta. *(Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry)*

Hankeluetteloon tulisikin lisätä uusi kohta: 6) jäteperäisten materiaalien käsittely ja uusiomateriaalien valmistus. Esityksen tulisi kohdella erilaisia materiaalivirtoja tasapuolisesti. Esimerkiksi kriittisiä maametalreja kierrätetään

akkuarvoketjua laajemmin. Myönteisiä kiertotalous- ja ilmastovaikutuksia syntyy myös muiden jäteperäisten materiaalien kuin metallien käsittelystä ja kierrätyksestä, kun korvataan neitseellisiä raaka-aineita. *(Ympäristöteollisuus ja –palvelut ry)*

Kannatetaan 2a §:n 1 momentin kirjausta siitä, että nopeutettu lupahakemuksen käsittely voisi koskea paitsi uuden hankkeen lupa-asiaa, myös jo olemassa olevan luvan muuttamista. *(Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Kemianteollisuus, Keskuskauppakamari, Teknologiateollisuus)*

Etusijamenettely aluehallintovirastojen lupamenettelyissä ja hallintotuomioistuinten käsittelyssä voi kuitenkin olla luvan hakijoita epäyhdensuhteisesti kohteleva. *(Suomen ympäristökeskus)*

Pykälän 2 momentin 4 kohdan perusteluissa pyydämme kiinnittämään huomiota terminologiaan. "Hiilidioksidin hyödyntäminen voi tapahtua ottamalla talteen hiilidioksidia teollisuuden ja energiantuotannon päästökaasuista ja laitosalueella valmistetun vedyn avulla siitä valmistetaan biometaania." Kyseessä ei ole biometaani, jos se ei ole biomassapohjainen. Kyseessä on syntetttinen metaani. *(Biokierto ja Biokaasu ry)*

Saimaa ilman kaivoksia ry esittää, että akkumateriaalien valmistus poistetaan niiden hankkeiden listalta, joiden tulisi saada luvitusprosesissa etusija. Nopeutettu lupakäsittely voi vaarantaa luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ensisijaisuuden kaikilla arvokkaimmaksi luokitelluilla alueilla Suomessa. Nopeutettu lupakäsittely voi myös vaarantaa juomaveden saatavuuden Suomessa. Luonnoksen perusajatus vähähiilisiä sekä kiertotaloutta ja luonnon monimuotoisuutta edistäviä ratkaisuja tukevien toimien lisäämiseen on kannatettava. Akkumateriaalien kierrätys täyttää vihreän siirtymän määritelmän ja luonnoksen perusteluissa mainitut kriteerit. Akkumateriaalihankkeita ei pitäisi tarkastella ilman, että tarkastellaan koko tuotantoketjun aiheuttamia vaikutuksia mukaan lukien kaivostoiminnan hiilidioksidipäästöt, räjäytyspölystä aiheutuva ympäristön pilaantuminen, myrkylliset kaivosjätteet sekä raskasmetallipäästöt vesistöihin. Esimerkiksi Suomen tavoitteessa hiilineutraalista liikenteestä huomioidaan vain sähköautojen käytöstä syntyvät päästöt eikä valmistuksen päästöjä tai akkumateriaalien kaivamisesta aiheutuvaa luontokatoa. *(Saimaa ilman kaivoksia ry)*

Teknologiateollisuus vaatii, että ensisijaisesti pykälän 2a 1. momentista poistetaan erillissäännös ei merkittävää haittaa –periaatteen huomioon ottamisesta. Toissijaisesti vaadimme, että momentti muutetaan vastaamaan valtioneuvoston päätöksen mukaista verbiä ”huomioida” (kts. yksityiskohtainen korjausehdotus alla). Teknologiateollisuus katsoo, että valtioneuvosto on nimenomaisesti tarkoittanut, että DNSH-periaate huomioidaan tehtävässä selvityksessä, eikä sitä siksi voida pitää edellytyksenä tai pakottava kynnyshehtona etusijan antamiselle hankkeelle. Perusteluja mm. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen (aiemmin Kielitoimisto) kielenhuollon julkaisu Kielikellossa julkaistun linjauksen mukaan teonsanoilla huomioida ja ottaa huomioon on selkeä merkitysero. Suosituksena on, että ’varteen ottamisen’ merkityksessä käytetään verbiä ottaa huomioon, ja merkityksessä ’tehdä huomioita, tarkkailla, havainnoida’ puolestaan verbiä huomioida. Ottaa huomioon -verbiä ei siis ole syytä hyvässä yleiskielessä korvata huomioida-verbillä. KOTUS on aiheellisesti kantanut huolta siitä, että jos huomioida-verbiä alettaisiin käyttää tähänastista laajemmassa merkityksessä, olisi joissakin tapauksissa olemassa kaksitulkintaisuuden vaara. *(Teknologiateollisuus, Helen Oy)*

Pykälän 2a säännöskohtaisiin perusteluihin vedyn osalta tulisi selvyiden vuoksi lisätä vedyn suora liikennekäyttö ja vedyn tankkausasemat teollisen käytön rinnalle. *(Teknologiateollisuus, Helen Oy)*

Pykälän 2a säännöskohtaisiin perusteluihin hiilidioksidin talteenoton, hyödyntämisen ja varastoinnin osalta luonnostekstissä linjataan, että aihe kuuluu EU:n päästökauppaan, tämä määrittely jättää huomiotta päästökaupan ulkopuolisen biopohjaisen hiilidioksidin hyödyntämisen. Samassa säännöskohtaisten perusteluiden kohdassa määritellään, että hiilidioksidin hyödyntäminen voi tapahtua ottamalla talteen hiilidioksidia teollisuuden ja energiantuotannon päästökaasuista ja laitosalueella valmistetun vedyn avulla siitä valmistetaan biometaania. Hiilidioksidin jatkojalostamisen kaventaminen pelkäsi biometaaniksi ei ole tarkoituksenmukaista vaan syntetttinen metaani olisi kattavampi termi. Lisäksi asetusmuutoksen tavoitteena ei ole rajata etusijamenettelyä jollekin tietylle synteetireitille, kuten vedyn metanoinnille, vaan siinä pitäisi olla mahdollisuus käyttää talteen otettua hiilidioksidia laajasti jatkojalostukseen. *(Helen Oy)*

Pyydetään luettelon ensimmäisen kohdan muuttamista seuraavasti: 1) uusiutuvan energian hanke tai uusiutuvan energian tuotantolaitos. Pykälässä tulisi myös avata uusiutuvan energian määritelmä esityksen säädöskohtaisten perustelujen (luku 7.1) mukaisesti "Uusiutuvalla energialla tarkoitetaan tuuli- ja aurinkoenergiaa, geotermistä energiaa, ympäristön energiaa, vuorovesi- ja aaltoenergiaa ja muuta valtamerienergiaa, vesivoimaa, ja biomassaa sekä kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoissa syntyvää kaasua ja biokaasua, joka ei ole peräisin fossiilisista lähteistä". *(Metsäteollisuus ry)*

Esitysluonnoksen mukaan luvan hakija voi pyytää menettelyllistä etusijaa viranomaiselta, mutta etusijan pyytämiseen ei olisi velvollisuutta. TEM toteaa, että tämä edellyttää viranomaiselta neuvontaa, mikä voisi olla hyvä mainita esitysluonnoksen perusteluissa. *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

Ei merkittävää haittaa -periaate

Työ- ja elinkeinoministeriö kannustaa ympäristöministeriötä arvioimaan, onko ei merkittävää haittaa –selvityksen tekeminen välttämätöntä jokaisen hankkeen kohdalla. Perustelut: Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää sujuvia luvitusprosesseja teknologianeutraalisti erilaisille vähähiili- ja kiertotalousinvestoinneille. Esitysluonnoksessa mainitut hanketyypit ovat sellaisia, jotka ovat välttämättömiä hiilineutraaliuden saavuttamiseksi. Tällä hetkellä hyvin suuri osa Suomeen suunnitelluista investoinneista edistää hiilineutraaliutta, ja näiden arviointiin luotava lisäprosessi tuo ylimääräisiä haasteita ja resurssitarpeita viranomaisille, vaikka investointeja tarvitaan pikaisesti. *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

Ei merkittävää haittaa –periaatteeseen viittaaminen ei osoita erityisen merkittävää hanketta. *(Vaasan hallinto-oikeus)*

Ei merkittävää haittaa –periaatteeseen viittaaminen arveluttava, koska periaatetta ei ole määritelty ympäristölainsäädännössä vaan se on luotu yksityisten rahoitusjärjestelyjen arviointiperiaatteeksi. Periaate viittaa myös siihen, ettei hankkeesta aiheudu pilaantumista, vaikka tämä ratkaistaan varsinaisesti lupaharkinnassa. Teoriassa periaate edellyttää seikkojen huomioimista, jotka eivät osa lupaharkintaa. *(Korkein hallinto-oikeus)*

Mielestämme esitetyillä kriteereillä ja "ei merkittävää haittaa" eli DNSH periaatteella on vaikeaa määritellä ne hankkeet, jotka kuuluvat nopeamman käsittelyn piiriin. On myös riski siitä, että lupa- ja muutoksenhakuviranomaiset joutuvat käyttämään liikaa resursseja kriteerien täyttymisen tarkasteluun, joka voi vaikuttaa hidastavasti muiden hankkeiden lupien ja valitusten käsittelyyn viranomaisessa. Käytännössä lupamenettely käsittäisi ensivaiheen, jossa etusijaa koskeva harkinta ja ratkaisu tehdään. *(Rakennusteollisuus)*

Esityksestä ei myöskään ilmene, mikä on riittävä selvitys tai minkälaisia asioita mahdollisesti hakijan tulisi selvityksessään esittää. Sääntelyn kohteilta nopeutetun käsittelyn mahdollisen epäämisen perusteita ei ole lainkaan määritelty eikä myöskään menettelytapoja päätöksestä valittamiseksi tai valituksen käsittelyksi. *(Rakennusteollisuus)*

On myös huomattava, että ns. DNSH-periaatetta ei ole vahvistettu suomalaisessa tai EU-lainsäädännössä määritelmällisesti, jolloin on epäselvää, mitä uusiutuvan energian hankkeita nopeutettu käsittely tosiasiallisesti koskee tai miten periaatteen toteutumista arvioidaan. Esitämme DNSH-periaatteen poistamista nopeutettuun käsittelyyn oikeuttavana kriteerinä lupakäsittelyissä ja etusija tulee antaa hankelistassa mainituille hankkeille. Esimerkiksi tuulivoimahankkeet aiheuttavat tosiasiallisesti maankäytön muutosta, vaikka täyttää DNSH-periaatteen. *(Rakennusteollisuus)*

Hankkeiden rajaaminen niihin, jotka täyttävät ei merkittävää haittaa –periaatteen on tarpeetonta, koska hankkeiden oikeudelliset edellytykset tutkitaan lähtökohtaisesti osana lupakäsittelyä. Viittaus ei merkittävää haittaa –periaatteeseen tulisi poistaa kokonaan. *(Kemijoki Oy)*

Esityksessä annetaan ymmärtää, että rahoitusta varten tehtyjä selvityksiä voitaisiin hyödyntää pitkälti sellaisenaan lupaprosessissa. Tämä olisi toki hyvä asia, mutta toisenlaista käyttötarkoitusta varten laadittujen selvitysten ymmärtäminen voi vaatia myös sen alan erityis-osaamista (tässä kansainvälisistä rahoitussopimukset), jota kaikissa aluehallintovirastoissa ei välttämättä tällä hetkellä ole. *(Asianajajaliitto)*

Uusi 2a § sisältäisi nimenomaisen säännöksen ei merkittävää haittaa -periaatteen (DNSH) huomioon ottamisesta osaksi etusijamenettelyä koskevaa harkintaa. Kysymyksessä olisi täysin uusi periaate ympäristönsuojelulain mukaisessa lupaharkinnassa. Ei merkittävää haittaa -periaate on laadittu EU:n elpymis- ja tukivälineen rahoituksen tueksi. Periaatteen ollessa hyvin laaja-alainen, sen sisältöä on EU-tasolla konkretisoitu tarkemmalla teknisellä kriteeristöllä. Periaatetta kriteereineen ei ole laadintavaiheessa koskaan tarkoitettu sovellettavan osana ympäristöllistä lupaharkintaa. Elinkeinoelämän keskusliitto katsoo DNSH-periaatteen sisällyttämisen osaksi ympäristö- ja vesilupien etusijamenettelyä huonosti suomalaiseen ympäristölupaharkintaan soveltuvana ja tarpeetonta hallinnollista taakkaa lisäävänä. EK ei kannata periaatteen sisällyttämistä osaksi hallituksen esitystä. On ehdottomasti vaarana, että DNSH-kriteeristön soveltaminen kääntyy lakiesityksen keskeistä tavoitetta - lupaprosessien nopeutettua käsittelyä - vastaan. *(Elinkeinoelämän keskusliitto)*

DNSH-kriteereiden kokonaan poisjättämiselle toissijaisena vaihtoehtona on, että YVA-hankkeilta ei edellytettäisi DNSH-periaatteen huomioon ottamisen erillistä selvittämistä. YVA-hankkeissa ympäristöasiat läpikäydään ja arvioidaan laajasti viranomaisen ohjaamana. Lainsäädännön mukaisesti YVA-menettely otetaan huomioon hanketta koskevien lupien lupamenettelyissä. YVA-menettely käsittää kaikki DNHS-kriteerit ja niiden uudelleen läpikäymisestä etusijamenettelyn yhteydessä voidaan luopua. *(Energiateollisuus)*

DNSH-kriteerit tulisivat ympäristölupiin ja vesilain mukaisiin lupiin uutena elementtinä. Vaikkakin ne olisivat ainoastaan ”kynnys” etusijamenettelyyn, on vaarana, että kriteeristö sekoittuu epätarkoituksenmukaisesti hakemus- ja lupapäätösaineiston sisällöllisiin kysymyksiin. Kriteeristö on erillinen lupa-asian myöntämisedellytyksistä, mutta erityisesti lupa-asiaan kantaa ottavilla muilla tahoilla erillisyyks ei välttämättä ole selvää. Epäselvyyden todennäköisyyttä lisää se, että kriteerit olisivat esityksen mukaan osa hakemusaineistoa ja etusijaa koskeva ratkaisu esitettäisiin pääasiallisen yhteydessä. Energiateollisuus olettaa, että DNHS-kriteereitä koskeva selvitys olisi siten myös mukana hakemuksen kuulemisessa. Ei ole tarkoituksenmukaista, että kriteerit nousisi pääasian rinnalle kuulemis- tai jopa muutoksenhakumenettelyissä. *(Energiateollisuus)*

Kriteeristön mukaan ottaminen etusijan edellytyksiin olisi uusi luvan hakemiseen liittyvä velvoite. Myös lupaviranomaisen tulee käytännössä luoda ohjeistus kriteereihin liittyvistä tulkintakysymyksistä, kuten selvityksen riittävydestä ja hyväksymisestä. Toiminnanharjoittajan näkökulmasta voi olla vaikea ennustaa, millaista aineistoa, yksityiskohtaisuutta ja laajuutta hakijan selvitykseen vaadittaisiin. On huomionarvoista, että kriteerit ovat osin hyvin monitahoiset. Käytännössä lupamenettelyyn muodostuisi myös uusi vaihe, jossa etusijaa koskeva harkinta ja ratkaisu tehdään. Kaiken kaikkiaan kriteeristö siis luo merkittävästi lisää hallinnosta taakkaa. *(Energiateollisuus)*

DNSH -periaate liittyy kestävän rahoituksen luokitusjärjestelmäasetukseen, eikä sitä ole määritelty tarkemmin Suomen ympäristölainsäädännössä. Kriteeristöä ei ole luotu käytettäväksi luvitusmenettelyissä. DNSH-kriteeristön käyttäminen etusijamenettelyn ehtona luo tosiasiallisesti lupaprosessiin uuden vaiheen, joka on hakijan kannalta epäselvä ja joka kuormittaa lupaviranomaisia ja tuomioistuimia. Siten DNSH-periaatteen tuominen osaksi etusijamenettelyä voi toimia lain tavoitteita vastaan. Esityksen 2 a § perusteluista voi saada käsityksen, että etusijamenettely koskisi vain hankkeita, jotka ovat saaneet RRF-rahoitusta ja siten täyttäneet siihen liitetyn DNSH-ehdon. Keskuskauppakamari korostaa yleisesti, että etusijamenettelyä ei tule kytkeä julkisen rahoituksen saamiseen. Keskuskauppakamari katsoo, että esityksen jatkovalmistelussa DNSH-periaatteen käytöstä etusijamenettelyn ehtona on luovuttava. Tällöin myöskään erillinen asetus ei ole tarpeen. Etusijan tulisi siis perustua yksinomaan 2 a § mukaiseen hankeluetteluun. *(Keskuskauppakamari)*

Etusijamenettelyyn hakeutumiseen tarvittavan valmistelun kriteerien tulee olla selkeitä, jotta hakemiseen tarvittava työmäärä on tarkoituksenmukainen, eivätkä hakijat joudu tekemään turhaa työtä hakuvaiheessa. *(Satakunnan kauppakamari)*

Vauhdittaminen tarkoituksena, DNSH-selvitys kohtuuton. Kemianteollisuus ei hyväksy viittausta EU asetukseen eikä ympäristötavoitteisiin. *(Kemianteollisuus)*

Keskuskauppakamari ei kannata DNSH-periaatteen soveltamista etusijamenettelyn ehtona ja siten myöskään siihen liittyvää asetusta. EU:n kestävän rahoituksen luokitusjärjestelmää ei ole laadittu lupamenettelyitä varten. DNSH-

ehdon käyttöönotto on vastoin lakiesityksen tavoitteita ja voi kuormittaa viranomaista ja tuomioistuimia. *(Keskuskauppakamari)*

Lakimuutosten valmistelusta vastannut ympäristöministeriö on ratkaissut kirjauksen vaatimuksen siten, että hakijalle säädettäisiin velvoite osoittaa ”riittävä selvitys siitä, että lupahakemuksen mukainen toiminta ottaa huomioon ei merkittävää haittaa –periaatteen” (perustelumuistio VN/13663/2022, luonnos 23.5.2022, s. 1). Edelleen perustelumuistion luonnoksessa todetaan, että ”lakia on tarpeen täsmentää asetuksella, jossa säädettäisiin ei tämän merkittävää haittaa –koskevan selvityksen sisällöstä”. Kemianteollisuus katsoo, että valtioneuvosto on kirjauksessaan tarkoittanut, että ns. DNSH-periaate huomioidaan tehtävässä selvityksessä, eikä sitä voida pitää edellytyksenä tai pakottava kynnysena etusijan antamiselle hankkeelle. (Lausunto liittyy myös asetuksen luonnokseen.) *(Kemianteollisuus, Teknologiateollisuus)*

Lisäksi katsomme, että 2 a pykälän 2 momentin tyhjentävä luettelo vihreään siirtymään luettavista investointihankkeista on riittävä sellaisenaan, eikä lakiin ole tarpeen sisällyttää erillistä asetuksenantovaltuutta DNHS-selvityksestä tai sen sisällöstä. *(Teknologiateollisuus)*

Käsittääksemme nyt lausuttavana olevilla säädöksillä pyritään nimenomaisesti vauhdittamaan vihreän siirtymän investointeja, eikä nostamaa lupakynnystä tai estämään hankkeiden mahdollisuuksia hyödyntää etusijamenettelyä. Luonnoksen ehdotus on tätä tavoitetta vasten kohtuuton varsinkin, kun asetusluonnoksessa on DNHS-selvityksen sisällön osalta viitattu EU:n kestävän rahoituksen luokitusjärjestelmäasetukseen, jonka soveltamisala ei millään tavalla liity teollisten ympäristöhankkeiden ennakkovalvontaan tai lupaharkintaan. Lisäksi asetuksen 2 § on viitattu ympäristötavoitteisiin (ns. taksonomiakriteerit), joita ei ole vielä edes annettu komission delegoituina asetuksina. *(Teknologiateollisuus)*

Esityksessä useassa kohtaa viitattua DNSH-periaatetta eli ”ei merkittävää haittaa” –periaatetta ei ole tämän esityksen yhteydessä määritelty. Esityksessä pitäisi vähintäänkin olla viittaus siihen säännökseen, jossa DNSH-periaate on määritelty, jottei tästä tulisi mitään tulkintaongelmia tai epävarmuuksia, että mikä periaatteen sisältö tässä yhteydessä on. *(Oikeusministeriö)*

Ei merkittävää haittaa –periaatteen määritelmä puuttuu. Määritelmä tulisi ottaa muutoksen kohteina oleviin lakeihin, kuten AVI-käsittelylain 2 b § tai asetukseen. *(Suomen luonnonsuojeluliitto)*

Luontopaneeli kiittää, että hallituksen esityksessä etusijamenettelyyn on liitetty ei merkittävää haittaa, eli DNHS -periaate. Esitys on lähtökohdiltaan kannatettava ja etenkin ei merkittävää haittaa, eli DNSH -periaatteen tarkka noudattaminen tukee politiikkaa, jossa ilmastonmuutosta ja luontokatoa ratkotaan samanaikaisesti. Vihreän siirtymän hankkeiden kriteereitä tulee kuitenkin tarkastella huolellisesti ja on huomioitava, etteivät esimerkiksi kaikki esityksessä listatut uusiutuvan energian hankkeet, etenkin metsäbiomassan osalta, ole itsestään selvästi edullisia luonnon eivätkä aina ilmastonkaan kannalta. Kuten säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, DNSH-periaatteen toteutuminen vaatii, ettei hanke aiheuta merkittävää haittaa millekään seuraavista ympäristötavoitteista: ilmastonmuutoksen hillintä, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, vesivarojen ja merten luonnonvarojen käytön kestävyys ja suojeleminen, siirtyminen kiertotalouteen, ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen sekä biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeleminen ja ennallistaminen. Etusijamenettelyssä tulee varmistaa, että kaikki nämä DNSH-periaatteen alle listatut ympäristötavoitteet huomioidaan etusijan saaneiden hankkeiden lupahakemuksissa. *(Suomen Luontopaneeli)*

ELY-keskus katsoo, että DNSH:n edellytysten täyttyminen ei korvaa myöskään muita ympäristönsuojelulain mukaisia lupapäätöksen myöntämisen edellytyksiä. *(Etelä-Pohjanmaan ELY)*

Tärkeää ehdotuksessa on, että etusijan saadakseen lupahakemuksen/valitusasian pitää sekä edistää kestäviä ratkaisuja että ottaa huomioon ”ei merkittävää haittaa” -periaate eli ns. DNSH. Tärkeää, että lain 2 a §:ssä on mainittu nimenomaisesti ei merkittävää haittaa –periaate. *(WWF)*

Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettuun lakiin (898/2009) esitetään uutta 2 a §:ää jossa todetaan: ”...ottavat huomioon ei merkittävää haittaa -periaatteen” (Do No Significant Harm, DNSH). Tätä täydennetään asetusluonnoksen liitteessä, joka muistuttaa komission teknistä ohjetta. Tämä voisi tarkoittaa

käytännössä sitä, että lupahakemusten etusija voitaisiin myöntää vain hankkeille, jotka täyttävät komission teknisen ohjeen edellytykset. Näin tulkiten ehdotusta kokonaisuutena voitaneen pitää liian rajoittavana, ja Asianajajaliitto ehdottaa, että etusijajärjestys annettaisiin esimerkiksi ”pääosin DNSH-periaatteen mukaisille hankkeille”. Etusijan perusteeksi voitaisiin lisätä myös yhteiskunnan toimintavarmuuden turvaaminen ja/tai työllisyyden edistäminen. *(Asianajajaliitto)*

Uuden periaatteen tuominen Suomen lainsäädäntöön tällä tavoin on kyseenalaista mutta jos näin menetellään, tulee lainsäädännön tältäkin osin olla riittävän tarkkaa ja yksilöityä. Asetusluonnoksessa on DNSH-selvityksen sisällön osalta viitattu EU:n kestävän rahoituksen luokitusjärjestelmäasetukseen, jonka soveltamisala ei millään tavalla liity teollisten ympäristöhankkeiden ennakkovalvontaan tai lupaharkintaan. Lisäksi asetuksen 2 § on viitattu ympäristötavoitteisiin (ns. taksonomiakriteerit), joita ei ole vielä edes annettu komission delegoituina asetuksina. *(Kaivosteollisuus)*

Ei merkittävää haittaa -periaatteen soveltaminen on kannatettavaa, mutta olisi uusi elementti aluehallintovirastojen lupamenettelyssä. Luvan hakijan laatiman, edellä mainitun periaatteen noudattamista koskevan selvityksen sisällön arvioiminen saattaa vaatia aluehallintovirastojen esittelijöiden ja ratkaisijoiden kouluttamista. Kouluttamalla varmistetaan ei merkittävää haittaa -periaatteen mukaisen arvioinnin yhdenmukaisuus koko maassa, mikä on tärkeää myös luvanhakijoiden yhdenmukaisen kohtelun kannalta. *(Suomen ympäristökeskus)*

Ei merkittävää haittaa -periaatteen soveltaminen lisäisi lupahakemuksen käsittelyyn tarvittavaa aikaa, mikä olisi ristiriidassa asetuksen päätavoitteen kanssa. *(Suomen ympäristökeskus)*

Etusijamenettelyn edellytykseksi asetetun DNSH-arvioinnin kriteerit tulee olla selkeitä. Kriteereiden täyttymisen arviointi ei saa aiheuttaa yrityksille kohtuutonta työmäärää, sillä muutoin etusijamenettelyllä tavoitellut hyödyt vesittyvät. *(P2X Solutions Oy)*

Kyseiset, valtioneuvoston asetusluonnoksen liitteessä esitetyt DNSH-kriteerit nähdään ympäristölupaharkintaan soveltumattomana, keinotekoisena ja politisoituneena työkaluna. Poistettavaksi pykälistä 2a§ ja 2b§ vaatimuksen DNSH-kriteerien käytöstä hankkeen menettelyllistä etusijaa arvioitaessa. *(Metsäteollisuus ry)*

Ei merkittävää haittaa –periaatetta ei otettaisi menettelyllisestä etusijasta päättämisen edellytyksenä huomioon vaan harkinta tapahtuisi lähtökohtaisesti 2 a §:n 2 momentin tyhjentävän hankelistauksen perusteella. Tämä voisi olla mahdollista, jos ehdotetun lain 2 a §:n 2 momentin hankkeet ja toiminnot voidaan yksiselitteisesti määritellä jo lainvalmisteluvaiheessa tavoitteisiin sopiviksi hankkeiksi. Periaatteen noudattaminen liittyy kuitenkin lähtökohtaisesti EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF-rahoituksen) myöntämisen ehtoihin eikä sen tarvitsisi välttämättä liittyä vihreän siirtymän hankkeiden vauhdittamisen ehdoksi, jos hankkeet voidaan ennalta määritellä täsmällisesti. *(Aluehallintovirastot)*

Ei merkittävää haittaa -selvitys

Vihreän siirtymän investointien hankeluettelo on yksistään riittävä kriteeri etusijamenettelyyn hakeutumiseksi. Asetuksenantovaltuudelle 2b §:ssä ei ole näin ollen tarvetta. *(Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Teknologiateollisuus)*

Ei merkittävää haittaa –periaatteen huomioon ottaminen ehdotettujen 2 a ja 2 b §:ien sekä asetusluonnoksen liitteen mukaisesti toteutettuna aiheuttaa ajankäytöllistä lisätaakkaa sekä aluehallintovirastolle että hakijalle. Hakijan esittämän riittävän selvityksen sekä ei merkittävää haittaa –periaatteen noudattamisen tarkastelu vaatii viranomaiselta pitkälle ulottuvaa perehtymistä itse asiaan jo alkuvaiheessa. Lisäksi menettelyn edellytysten tulkinta vaatii yksityiskohtaista harkintaa. *(Aluehallintovirastot)*

Tarkoituksenmukaisinta olisi keskittää etusijasta päättäminen vastuualueen päällikölle samassa yhteydessä ratkaisukokoonpanon määräämisen kanssa. Aluehallintovirastolle tulisi jäädä työnjohdollisesti mahdollisuus ratkaista etusijamenettelyn käsittelystä. Vastuualueen päällikkö voisi tarpeen mukaan delegoida tehtävän esimerkiksi vastuualueen työjärjestyksellä. Näin etusijamenettelyssä käsiteltäväksi pyydetty hakemukset voitaisiin havaita heti hakemusten saavuttua ja etusijamenettelyn edellytykset voitaisiin tutkia työn organisoinnin kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Tämän jälkeen etusijamenettelyyn kuuluvat asiat siirrettäisiin suunnitellusti kokoonpanoille käsiteltäviksi. Tällä tavoin aluehallintoviraston kokoonpanoihin osallistuvien virkamiesten työtilanne ja asiaan tarvittava asiantuntemus voitaisiin arvioida etukäteen. Aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueiden

näkemyksen mukaan hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetun 2 a §:n 4 momentin sanamuotoa voitaisiin muuttaa siten, että vastuualueen päällikkö määrää/päätää menettelyllisen etusijan soveltamisesta lupahakemukseen. Menettelyllisen etusijan soveltamisesta ilmoitetaan hakijalle ja tieto etusijan soveltamisesta kirjataan osana aluehallintoviraston lupapäätöstä esimerkiksi merkintänä. Näin 2 a §:n 4 momentissa ei säädettäisi käsittelyratkaisusta, joka voi sitoa menettelyllisen etusijan ratkaisun pelkästään asiaa käsittelevälle kokoonpanolle. Edellä ehdotettu muutos myötäilisi muilta osin hallituksen esitysluonnoksen ratkaisua. Mikäli lupahakemusten menettelyllisestä etusijasta ei tehtäisi erillistä päätöstä ja siihen ei saisi myöskään erikseen hakea muutosta. Edellä mainitulla tavalla muutetun lainkohdan perusteella hakija saisi tiedon etusijamenettelyn noudattamisesta mahdollisimman pian ja varsinaisessa lupapäätöksessä olisi myös muutoksenhakuviranomaista varten kirjattuna tieto siitä, että menettelyllistä etusijajärjestelyä on sovellettu tähän asiaan. *(Aluehallintovirastot)*

Ei merkittävää haittaa- selvitys voi johtaa yritysten eriarvoiseen kohteluun. Ehdotetun asetuksen mukaisen selvityksen laatu voi samanlaistenkin hankkeiden kohdalla johtaa tulokseen, jossa vain osa pääsee etusijamenettelyyn. Ei merkittävää haittaa-selvityksen osalta voi tulla myös tulkintaepäselvyyksiä, mikä on mm. raja merkittävien kasvihuonekaasupäästöjen määrälle? Eteen voi tulla myös tilanne, jossa ELY toteaa esim. lausuntovaiheessa, ettei selvityksen periaatteet täyty. RRF-rahoitushaun DNSH:n voisi lähtökohtaisesti katsoa olevan riittävä, samoin jos asioita otettu huomioon YVAssa. ELY-keskus nostaa esille, onko esitetty ei merkittävää haittaa-selvitys välttämätön myös hankkeissa, jotka eivät ole RRF-rahoitteisia? Koska menettely on uusi, voi se pahimmassa tapauksessa hidastaa lupaprosessia. Selvitysten läpikäyminen vie resursseja lupaviranomaisessa ja mahdollisesti myös ELY-keskuksessa. Lisäksi se tuo toiminnanharjoittajille lisätyötä, mikäli selvitystä sekä lupahakemusta joudutaan täydentämään. *(Uudenmaan ELY-keskus)*

ELY-keskuksen tulkinnan mukaan etusijakäsittelyn saamisen edellytyksenä ei ole EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) rahoituksen saaminen, vaan kaikki esityksen 2 a §:ssä olevat ja hyväksytyt ei merkittävää haittaa -periaatteen (do no significant harm, DNSH-periaate) mukaisen arvioinnin esittäneet hankkeet voivat saada etusijamenettelyn. Mikäli tulkinta on väärä, tulee vaatimus RRF-rahoituksen saamisesta olla yksiselitteisesti kirjattuna. *(Varsinais-Suomen ELY-keskus)*

Esityksen mukaan määritelmällisesti vihreän siirtymän mukaisuus edellyttää ei merkittävää haittaa -periaatteen täytymistä. Esityksestä ei kuitenkaan riittävän yksiselitteisesti käy ilmi, mitä ei merkittävää haittaa -periaatteen osalta tosiasiallisesti edellytetään. Lupamenettelyyn sisällytettävän DNSH-arvioinnin ja toisaalta Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisen, rahoituksen (ns. RRF-rahoitus) myöntämiseen sisältyvän DNSH-arvioinnin vaatimuksia ja mahdollisia eroja tulisi selkiyttää. *(Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

Ehdotetun AVI-käsittelylain 2 b §:n mukaan hakijan on esitettävä riittävä selvitys siitä, että hakemuksen mukaisessa toiminnassa otetaan huomioon ei merkittävää haittaa -periaate. Pykäläkohtaisten perustelujen mukaan tämän erillisen selvityksen perusteella aluehallintovirasto voisi arvioida mainitun periaatteen mukaisuutta ja ilmoittaisi hakijalle siitä, sovelletaanko hakemukseen menettelyllistä etusijaa. Ehdotetusta säännöksestä tai hallituksen esitysluonnoksesta ei kuitenkaan käy ilmi aluehallintoviraston arviointikriteerit. Arviointikriteerien avaamista esim. pykäläkohtaisissa perusteluissa voisi vielä harkita. *(Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus)*

Ehdotetun 2 a §:n perustelujen mukaan hakija voisi käyttää rahoituksen hakumenettelyn yhteydessä laatimaansa DNSH-arviointia 2 a §:n mukaisena selvityksenä, jos selvitys vastaa ehdotettua 2 b §:ää ja valtioneuvoston asetuksen sääntelyä. ELY-keskukselle jää epäselväksi arvioiko selvityksen riittävyyden aluehallintovirasto vai onko valvontaviranomaisella mahdollista antaa oma näkemyksensä selvityksen riittävyydestä. Hallituksen esityksen mukaisen DNSH-arvioinnin ja RRF-rahoituksen yhteydessä tehtävän DNSH-arvioinnin vaatimuksia ja mahdollisia eroja on syytä selkeyttää. Menettelyn yhdenvertaisuudesta tulee varmistua. *(Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

ELY-keskus muistuttaa, että menettelyn soveltamisen tulee olla yksiselitteistä ja ennakoitavaa sekä toteuttaa yhdenvertaisen kohtelun periaatetta. Ehdotetun AVI-menettelylain 2 a §:n sanamuodon ja perustelujen perusteella jää epäselväksi, onko etusijamenettelyä mahdollista lainkaan soveltaa sellaiseen hankkeeseen, joka täyttäisi ei merkittävää haittaa -periaatteen vaatimukset ja lisäksi muut toimialaa koskevat vaatimukset, mutta jolle ei olisi haettu tai myönnetty RRF-rahoitusta. Mikäli käsittelyetusijan saamisen edellytyksenä on aina myös RRF-rahoituksen

saaminen, tulisi tämä olla yksiselitteisesti kirjattu vähintään lakiesityksen perusteluihin. Mikäli valtion myöntämää tukea hankkeelle pidetään menettelyllisen etusijan edellytyksenä, tämä voi asettaa hankkeet eriarvoiseen asemaan. Samoin perusteluissa tulisi selkeästi tuoda esille, miltä osin ei merkittävää haittaa -periaatteen soveltamista laajennetaan muihin, kuin RRF-rahoituksen mukaisiin hankkeisiin. (*Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus*)

Esityksessä tulisi tarkentaa, miksi RRF-rahoituksen saamista ja siinä yhteydessä tehtyä DNSH-arviointia ei pidetä riittävänä selvityksenä. Luvanhakijoiden oikeusturvan ja prosessien ennakoitavuuden näkökulmasta saattaa olla ongelmallista, jos hanketta suunnitteleva toimija toimittaa rahoitushaun yhteydessä ensimmäisen DNSH-arvion ja lupahakemusta varten toisen DNSH-arvion. Erityisen ongelmalliseksi tilanne muodostuu, jos lupaviranomainen tulkitsee DNSH-arviointia lopputuloksen osalta toisin. ELY-keskus pyytääkin tarkastelemaan, toteuttaako DNSH-arvion ottaminen lupamenettelyn osaksi tavoitetta lupamenettelyjen sujuvuudesta ja nopeasta käsittelystä. Riskiksi voi muodostua, että eri menettelyissä varmistetaan hankekohtaisesti kahteen kertaan se, että DNSH-arvio on tehty, mutta nämä arviot voivat poiketa toisistaan. Tämä saattaa aiheuttaa luvanhakijoille merkittävääkin lisätyötä, mikä tulisi huomioida arvioitaessa esityksen vaikutuksia luvanhakijan kannalta. (*Pirkanmaan ELY-keskus*)

ELY-keskus katsoo, että RRF-rahoituksen yhteydessä tehty ja hyväksytty DNSH-arviointi tulisi olla riittävä myös etusijamenettelyn saamiseksi lupamenettelyssä. Tässä yhteydessä voisi korostua rahoittajan ja Aluehallintoviraston yhteistyö. Mikäli DNSH-arviointi tulee kuitenkin ko. hankkeissa esittää kahdesti sekä rahoitus- että lupahakemusvaiheessa, tulee esityksen mukaisen DNSH-arvioinnin ja RRF-rahoituksen yhteydessä tehtävän DNSH-arvioinnin vaatimuksia ja mahdollisia eroja selkeyttää. (*Varsinais-Suomen ELY-keskus*)

Ehdotuksen mukaan hakija voisi harkintansa mukaan käyttää rahoituksen hakumenettelyn yhteydessä laatimaansa DNSH-arviointia tämän pykälän (ehdotettu 2 a §) mukaisena selvityksenä, jos selvitys vastaa ehdotettua 2 b §:ää ja siitä annettavan valtioneuvoston asetuksen sääntelyä. Perusteluissa ei avata, vastaavatko RRF-rahoituksen ja esityksen mukaisen DNSH-arviointi toisiaan. Olisi tarpeen varmistaa, että tuen myöntävä viranomainen ja lupaviranomainen tulkitsevat DNSH-arviointia samoilla kriteereillä. Tämä edesauttaisi menettelyjen läpinäkyvyyttä, hankevastaavan oikeusturvaa ja lupamenettelyn ennakoitavuutta. (*Etelä-Savon ELY-keskus*)

Hakijan on esitettävä riittävä selvitys siitä, että hakemuksen mukaisessa toiminnassa otetaan huomioon ei merkittävää haittaa –periaate. Pykäläkohtaisten perustelujen mukaan tämän erillisen selvityksen perusteella aluehallintovirasto voisi arvioida mainitun periaatteen mukaisuutta ja ilmoittaisi hakijalle siitä, sovelletaanko hakemukseen menettelyllistä etusijaa. Ehdotetusta säännöksestä tai hallituksen esitysluonnoksesta ei kuitenkaan käy ilmi aluehallintoviraston arviointikriteerit. Arviointikriteerien avaamista esim. pykäläkohtaisissa perusteluissa voisi vielä harkita. (*Etelä-Savon ELY-keskus*)

Yhteistyö AVIn ja ELYn kanssa ei merkittävää haittaa-selvityksen yhteydessä voisi jouduttaa prosessia. Myös valtakunnallinen yhteistyö vaatimustason löytämiseksi on tärkeää. (*Uudenmaan ELY-keskus*)

Epäselväksi jää, että voiko YVA-menettelyn piiriin kuuluva hanke olla DNSH-periaatteen mukainen. ELY-keskus katsoo tarpeelliseksi, että lakimuutoksen mukaisten hankkeiden etusijaesitystä sekä DNSH-periaatteen ja YVA-menettelyn yhteyttä toisiinsa avattaisiin esitettyä enemmän. (*Varsinais-Suomen ELY-keskus*)

Luvanhakijoiden oikeusturvan ja prosessien ennakoitavuuden näkökulmasta saattaa olla ongelmallista, jos toimija toimittaa rahoitushaun yhteydessä ensimmäisen DNSH-arvion ja lupahakemusta varten toisen DNSH-arvion. Erityisen ongelmalliseksi tilanne muodostuu, jos lupaviranomainen ja/tai valvontaviranomainen tulkitsee DNSH-arviointia lopputuloksen osalta toisin. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan DNSH-arvion ottaminen lupamenettelyn osaksi ei välttämättä sujuvoita lupamenettelyä. ELY-keskus katsoo, että lupaviranomaisella on riittävää asiantuntemusta käsitellä kiireellisenä kaikki luettelon mukaiset hakemukset. Lupaviranomaisen tehtävä on tarkistaa luvan myöntämisen edellytykset ja tehdä lupaharkinta ratkaisussaan. Lupaviranomainen joutuisi ottamaan kantaa hankkeen ympäristövaikutuksiin esikysymyksenä, ennen luvan myöntämisen edellytyksien ja lupaharkinnan tekemistä. ELY-keskus katsoo, että tämä on omiaan lisäämään lupaviranomaisen työtä. (*Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus*)

Ei merkittävää haittaa -selvitykseen tulee sisältyä arvio hankkeen vaikutuksista saamelaisten oikeuteen alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää perinteisiä elinkeinojaan hankkeen sijoittuessa tai sen vaikutusten voidessa ulottua saamelaisten kotiseutualueelle. Arvioinnin tulee huomioida alkuperäiskansan perinteisen tiedon ja luonnon monimuotoisuuden välinen yhteys. Arviointia koskevien ympäristötavoitteiden täydentäminen olennaista, jotta aluehallintovirastolla on tosiasiallinen mahdollisuus arvioida hankkeen asettamista etusijalle suhteessa ympäristönsuojelu- ja vesilaeissa säädettyyn saamelaiskulttuurin heikentämiskieltoon. *(Saamelaiskäräjät)*

Hallituksen esityksessä tai asetuksessa tulisi nostaa esiin ja huomioida, että DNSH-arvioinnissa otettaisiin huomioon hankkeesta tai toiminnasta koko sen elinkaaren aikana aiheutuvat haitat kuten Taksonomia-asetuksen (EU) 2020/852 17 artiklassa. Valtioneuvoston asetuksen selvityksen sisällöstä vuosina 2023-2025 liitteen kohdan 6) Biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelu ja ennallistaminen osalta esitetään tarkennusta arviointiin. Perustelumuiotiossa ei ole tarkennettu selvityksen osalta sisältöä vaan viitataan Taksonomia-asetuksen 17 artiklan 1 kohdan f alakohtaan kuten muidenkin ympäristötavoitteiden osalta. Selvityksen osalta olisi suotavaa ottaa kuitenkin huomioon, että luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta merkittävän haitan arvioinnin tulisi olla monipuolisempi sekä ottaa huomioon yhteisvaikutuksia. Selvityksen sisältöön ehdotetaan siksi useita lausunnossa esitettyjä täsmentäviä kysymyksiä kuten, heikentääkö toiminta lajin tai luontotyyppin suotuisan suojelutason saavuttamisen tai siinä pysymisen. *(Suomen luonnonsuojeluliitto)*

DNSH-selvitys yhdistettynä tyhjentävään luetteloon vihreää siirtymää edistävästä investointihankkeista tarpeettomana ja vaatimuksella olisi investointeja hankaloittava, ei niitä nopeuttava vaikutus. *(Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry)*

Ongelmalliseksi voi muodostua se, että kriteerin täyttymistä arvioidaan vain hakijan hakemuksessa esittämän arvion kautta ilman ulkopuolista arviota. Välttämätöntä seurata tarkasti, minkälaiseksi soveltamiskäytäntö muotoutuu ja että DNSH-periaatetta noudatetaan tiukasti. Positiivista se, että DNSH-kriteerit otetaan EU:n kestävä sijoittamista helpottavasta kehyksestä. Tällöin lupaviranomaisen ja tuomioistuimen on helppoa löytää säädökselle sisältö, johon hakijan selvitystä verrataan, eikä yrityksille ei tule noudatettavaksi useita kriteeristöjä. *(WWF)*

Arviointikriteeristö on epäselvä. Lakiluonnoksessa ei kuitenkaan selkeästi yksilöidä, mitä ei merkittävää haittaa -periaatteen noudattamisen arvioinnilla tarkoitetaan. Annettavan selvityksen osalta AVI-lain 2 b §:ssä annettaisiin valtuutus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkentavia säännöksiä annettavasta selvityksestä. Asetusehdotuksessa viitataan EU:n taksonomia-asetuksen mukaisiin ympäristötavoitteisiin ja perustelumuiotiossa viitataan taksonomiaasetuksen ei merkittävää haittaa -periaatetta koskevaan yleiseen sääntelyyn (17 artikla). VNA-luonnoksen liitteessä on listattu taksonomia-asetuksessa säädettyä vastaavasti yleisluontoisista arviointikriteereistä. Hallituksen esityksessä toisaalta todetaan, että RRF-rahoitusauksessa käytettyjä selvityksiä voitaisiin käyttää, jos selvitys vastaisi AVI-lain 2 b §:n ja VNA:n 2 §:n sääntelyä. Vaikka myös EU:n RRF-asetuksessa viitataan taksonomiaasetuksen ei merkittävää haittaa -periaatteeseen, komissio on antanut RRFasetuksen osalta erillisen ei merkittävää haittaa -periaatteen teknisen soveltamisohjeen, johon Suomenkin RRF-suunnitelmassa viitataan. *(Kemijoki Oy)*

Ei merkittävää haittaa -selvityksen (DNSH) sisältövaatimukset eivät tulisi olla kohtuuttoman laajoja verrattuna varsinaiseen ympäristölupamenettelyyn. Näin DNSH-selvitys ei hidasta hankkeen toteutumista. *(Helen Oy)*

Perusteltua, että käsittelyn etusija edellyttää hakijalta oma-aloitteisuutta. Haasteellista se, että etusijan määrittämisessä käytettäisiin EU:n taksonomia-asetuksen ns. ei merkittävää haittaa -periaatetta (do no significant harm, DNSH). Selvityksen laatimisesta ja sen arvioinnista voi aiheutua työtaakka luvanhakijalle ja viranomaiselle, mikä voi toimia lakimuutosten tavoitteita vastaan. Lisäksi esityksessä ei ole täysin selvää, miten DNSH-periaatteen ”huomioon ottaminen” osoitetaan. EU:n taksonomia-asetuksen perusteella komission tulee antaa ns. delegoituja säädöksiä, joilla täydennetään kunkin taksonomian periaatteen osalta tekniset arviointikriteerit sen arvioimiseksi, aiheutuuko toiminnasta merkittävää haittaa jollekin toiselle taksonomian kriteerille, mutta hallituksen esityksen luonnoksessa ei ainakaan suoraan viitata näihin kriteereihin. *(Suomen Tuulivoimayhdistys ry)*

Esitetään, että hakija voisi pyytää hakemukselle menettelyllistä etusijaa, mutta perusteluksi tulisi riittää hankkeen sisältyminen 2a§:n hankeluetteloon. 2b§:stä poistetaan maininta siitä, että valtioneuvoston asetuksella (ml. asetuksen liite 1) voidaan antaa tarkempia säännöksiä selvityksen sisältöön. *(Metsäteollisuus ry)*

Asetus ja muistio

Asetuksen mukaista selvityksen rakennetta kuvaava taulukko on selkeä. Tulisi kuitenkin korostaa, että taulukossa mainitut asiat tulee esittää riittävällä tarkkuudella. *(Uudenmaan ELY-keskus)*

Ongelmallista on tulkinnanvaraisuus, jota asetusluonnoksen liitteen mukaisessa hakijalta saatavassa selvityksessä voi ilmetä. Liitteessä on sarake, joka on otsikoitu ”Tarkennukset”. Tarkennukset ovat kysymyslauseita numeroitujen ympäristötavoitteiden toteutumiseen liittyen. Esimerkiksi kohtien 1, 5 ja 6 tarkennuksissa on sana merkittävästi, joka aiheuttaa tulkinnanvaraisuutta, kun aluehallintovirasto tarkastelee hakijan lähettämää riittävää selvitystä. *(Aluehallintovirastot)*

EK katsoo, että vihreän siirtymän investointien hankeluettelo on yksistään riittävä kriteeri etusijamenettelyyn hakeutumiseksi. Asetuksenantovaltuudelle 2b §:ssä ei ole näin ollen tarvetta. *(Elinkeinoelämän keskusliitto)*

On myös noussut huoli taulukossa käytettyjen YVA-lainsäädännössä esiintyvien termien mm. ”merkittävä vaikutus” käytöstä. Voiko hakijalle tai käsittelijälle tulla käsitys, että taulukon tietojen taustalla on YVA-menettelyn tasoisia selvityksiä. *(Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Uudenmaan ELY-keskus)*

Asetuksessa käytetään laajasti samaa terminologiaa kuin YVA-lainsäädännössä. DNSH-asetuksen mukaisessa selvityksessä tulisi ELY-keskuksen näkemyksen mukaan välttää samojen termien käyttämistä asiassa, jossa selvitys ei pohjautu jo tehtyyn YVA-menettelyyn. Asiassa saattaa muutoin syntyä käsitys, että arvio perustuu vastaavan laajuisiin selvityksiin, mitä YVA-menettelyssä edellytetään. Toiminnanharjoittajan itsensä tekemä, asetusliitteen taulukossa esitetty selvitys ei ole laajuudessaan verrannollinen varsinaiseen YVA-menettelyyn. Toiminnanharjoittajan itsensä tekemä asetusliitteen taulukossa esitetty selvitys ei mitenkään ole verrannollinen asianmukaiseen YVA-menettelyyn tai lupahakemuksessa esitettäviin päästö- ja vaikutustietoihin. Jos tarkoituksena on, että hakemukseen liitetään vain asetusluonnoksen liitteen taulukko, ei sillä pystytä kattavasti esittämään, mihin arvio perustuu. *(Pirkanmaan ELY-keskus, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

Lisäksi asetuksen 2 §:ssä on viitattu ympäristötavoitteisiin (ns. taksonomiakriteerit), joita ei ole vielä julkaistu komission delegoituina asetuksina, eikä niihin täten tulisi viitata. Lisäksi EU:n komission RePowerEU-paketissa on todettu, että tämän tyyppisissä, hiilineutraalisuustavoitteiden kannalta olennaisissa investoinneissa ei tule soveltaa DNSH-periaatetta. Kemianteollisuus ry katsoo, että komission linjausta tulisi soveltaa myös kansallisissa vihreän siirtymän hankkeiden menettelyssä, ja ympäristöministeriön tulee tarkkaan harkita vaatimusta DNSH-kriteerien täyttämisestä. *(Kemianteollisuus)*

Esityksen jatkovalmistelussa DNSH-periaatteen käytöstä etusijamenettelyn ehtona on luovuttava. Tällöin myöskään erillinen asetusta ei ole tarpeen. Etusijan tulisi siis perustua yksinomaan 2 a § mukaiseen hankeluetteloon. *(Keskuskauppakamari)*

On riski, että asetusluonnoksessa esitetty hakijan arvio toiminnan ympäristövaikutuksista ei ole riittävä pohja hankkeen ympäristömyönteisyyden arvioimiselle, ja että hankkeidentodelliset ympäristövaikutukset eivät tule luotettavasti arvioitua pelkästään hakijan ilmoituksella. *(Kaakkois-Suomen ELY-keskus)*

Ehdotuksen mukaan asetusta on tarkoitus antaa sen jälkeen, ”jos lainmuutos hyväksytään eduskunnassa syksyllä 2023.” Asetusehdotuksen on kuitenkin tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023. Kyseessä lienee kirjoitusvirhe eduskunnan hyväksyntäaika-aulun osalta. *(Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pirkanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus, Suomen tuulivoimayhdistys ry)*

Ympäristötavoite 4 tulisi kirjata samassa sanamuodossa sekä ehdotettuun säännökseen että liitteeseen 1 (kiertotalouteen siirtyminen- kiertotalous) kuten muidenkin ympäristötavoitteiden osalta on tehty. *(Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus)*

Yksilöitäisiin velvoite arvioida hanketta suhteessa saamelaisten oikeuteen alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää perinteisiä elinkeinojaan silloin kun toiminta sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat saamelaisten kotiseutualueelle. Arvioinnin tulee huomioida alkuperäiskansan perinteisen tiedon ja luonnon monimuotoisuuden välinen yhteys.

Asetuksen selvityksen sisältöä koskevasta pykälästä sekä liitteen taulukosta voidaan tarvittaessa järjestää saamelaiskäräjälain 9 §:n mukainen neuvottelu. *(Saamelaiskäräjät)*

Luokitusjärjestelmäasetuksen ympäristötavoitteet esitetään asetuksen 9 artiklassa. -> 17 artiklan 1 kohta koskee ympäristötavoitteille aiheutuvaa merkittävää haittaa. Asianajajaliitto katsoo, että viittausta Luokitusjärjestelmäasetukseen olisi syytä vielä tarkentaa. *(Asianajajaliitto)*

Asetuksen esittelijämuistio ei ota kantaa siihen, onko aluehallintovirastossa suoritettavassa arvioinnissa (ja hakijan hakemuksessa) huomioitava Luokitusjärjestelmäasetuksen nojalla annettujen delegeoitujen asetusten teknisiä arviointikriteereitä, tätä olisi hyvä tarkentaa. *(Asianajajaliitto)*

Ensisijaisesti Teknologiateollisuus katsoo, ettei erillistä valtioneuvoston asetusta DNSH-selvityksen sisällöstä tarvita. Jos sellainen kuitenkin päädytään säätämään, on selvityksen sisältöä koskeva pykälä 2§ muutettava seuraavasti:

2 § Selvityksen sisältö

Selvityksen on sisällettävä liitteen 1 mukainen hakijan kirjallinen arvio ei merkittävää haittaa -periaatteen huomioimisesta hankkeessa. Selvitykseen tulee sisältyä arvio hankkeen vaikutuksista seuraaviin ympäristötavoitteisiin:

- 1) ilmastomuutoksen hillintä;
- 2) ilmastomuutokseen sopeutuminen;
- 3) vesivarojen ja merialueiden luonnonvarojen kestävä käyttö ja suojele;
- 4) kiertotalouteen siirtyminen;
- 5) ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen; sekä
- 6) biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojele ja ennallistaminen.

Selvityksen on sisällettävä myös yhteenveto hakijan arviosta. *(Teknologiateollisuus)*

Lisäksi ehdotamme, että asetukseen lisätään soveltamisalaan koskevaan pykälään (1 §) uusi momentti, johon kirjataan ei merkittävää haittaa -periaatteen määritelmä. *(Teknologiateollisuus)*

DNSH-periaatteen tarkastelu investointihakkeiden lupamenettelyn mahdollista etusijaa arvioitaessa on keinotekoinen ja ympäristölupamenettelyyn sopimaton työkalu, jonka käyttö todennäköisesti hidastaa lupamenettelyä ja lupaviranomaisten työskentelyä aluehallintovirastoissa. Toiminnanharjoittajalta vaaditun DNSH-selvityksen sisällön osalta on asetusluonnoksessa viitattu EU:n kestävän rahoituksen luokitusjärjestelmäasetukseen, jonka soveltamisala ei millään tavalla liity teollisten ympäristöhankkeiden ennakkovalvontaan tai lupaharkintaan. Lisäksi asetuksen 2§:ssä on viitattu ympäristötavoitteisiin (ns. taksonomiakriteerit), joita ei ole vielä edes annettu komission delegeoituina asetuksina. *(Metsäteollisuus ry)*

Seuranta ja valvonta

Luontopaneeli katsoo, että luvituksessa ja valvonnassa on varmistettava DNSH-periaatteen noudattaminen ja katsoo, että hakijan olisi hakemuksessaan osoitettava myös DNHS-periaatteen toteutuminen – ei ainoastaan tuotava esiin, miten periaate otetaan huomioon. On hyvä, että lakiesityksen vaikutusten seuranta ja tilannekuvan muodostamista varten on varattu määrärahoja ja seuranta on vuosittaista. Seurannassa kannattaa kiinnittää erityistä huomiota DNHS-periaatteen ja kaikkien sen ulottuvuuksien toteutumiseen, jotta etusijamenettelyn saaneiden hankkeiden voidaan katsoa olevan aidosti vihreän siirtymän hankkeita. *(Suomen Luontopaneeli)*

Hakijaan kohdistuva vaatimus

Hakijan on pyrittävä minimoimaan kielteiset vaikutukset ympäristölle. Käsittelyssä hanketta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon myös myönteiset ympäristö- ja ilmastovaikutukset alueellisesti, kansallisesti ja globaalisti. *(Pohjanmaan kauppakamari)*

Vesilaki 15:4 a § ja ympäristönsuojelulaki 197 a §

Vesilakiin ehdotettavan muutoksen osalta oikeusministeriö esittää, että ehdotettuun 4 a §:ään lisättäisiin viimeiseen virkkeeseen ”...on muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävä kiireellisenä suhteessa muihin tämän lain mukaisiin lupa-asioihin”. Näin säännös olisi yksiselitteisempi sen osalta, mihin muihin asioihin kiireellisenä käsittely olisi suhteutettava. Lisäksi oikeusministeriö kiinnittää valmistelevan ministeriön huomiota siihen, että sekä yleisperusteluissa että yksityiskohtaisissa perusteluissa olisi tarpeen vesilain ja ympäristönsuojelulain muutosehdotuksen osalta tuoda selvemmin esiin, että kyseessä on kiireellisyysvaatimus vain kyseisen asiaryhmän sisällä. Pykälistä tämä ilmenee riittävällä tarkkuudella yllä vesilakiin ehdotetun täsmennyksen jälkeen. *(Oikeusministeriö)*

Poikkeaa hallinto-oikeuksissa käsiteltävien asioiden muusta kiireellisyysääntelystä, sillä yleensä kiireellisyys määräytyy suoraan lain nojalla eikä asianosaisen hallintoviranomaiselle esittämän pyynnön perusteella *(Tuomioistuinvirasto)*

Ei ole säädetty siitä, että jo vireillä olevat asiat voitaisiin myös käsitellä kiireellisenä vaan riippuvaista avi päätöksestä. Säättämistapa, jossa kiireellisenä käsittely on säädetty riippuvaiseksi hallintoviranomaisen päätöksestä loukkaa PL 3 §:n 3 momenttia. *(Vaasan hallinto-oikeus, Korkein hallinto-oikeus)*

Ei tulisi viitata kiireellisyydestä suhteessa muihin lupa-asioihin *(Vaasan hallinto-oikeus)*

Uusien asiaryhmien säätäminen kiireelliseksi ei ole lähtökohtaisesti kannatettavaa. Kiireellisyysääntelyn ongelmallisuutta vähentää kuitenkin se että kyse vain tiettyjen hankkeiden priorisoinnista asiaryhmän sisällä sekä osoitettu lisärahoitus. *(Tuomioistuinvirasto)*

Ongelmallista yhdenvertaisuuden kannalta, että tuomioistuimessa jo vireillä olevia asioita ei säädetty kiireellisiksi. Myös epä johdonmukaista suhteessa kaava-asioden sääntelyyn. *(Korkein hallinto-oikeus)*

Ehdotetun vesilain uuden 15 luvun 4 a §:n mukainen lupa-asia käsiteltäisiin kiireellisenä suhteessa muihin lupa-asioihin. Sen sijaan ehdotetun ympäristönsuojelulain 197 a §:n mukaan lupa-asia käsitellään kiireellisenä suhteessa muihin ympäristölupa-asioihin. Tältä osin sääntelyn yhdenmukaisuutta tulisi vielä tarkistaa. *(Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus)*

Asianajajaliitto toteaa, että se, että menettelyllisestä etusijasta ei hallintoviranomaisessa tehdä erillistä valituskelpoista päätöstä, voi käytännössä aiheuttaa haittaa hakijalle ja sellaisille, jonka hanke viivästyy, vaikka lieneekin perusteltua kokonaisresurssien tehokkuuden kannalta. *(Asianajajaliitto)*

197 a pykälä tulisi ulottaa koskemaan myös uusiutuvan energian hankkeiden ympäristölupia, joiden myöntäjänä on aluehallintoviraston sijaan kunta. Maatuulivoimahankkeet suunnitellaan yleensä siten, että ne eivät tarvitse ympäristölupaa. Ympäristölupaa voidaan kuitenkin edellyttää naapurussuhdelain perusteella, jolloin lupahakemuksen käsittelee kunta. Vihreän siirtymän edistämiseksi on tärkeää nopeuttaa myös näiden ympäristölupien käsittelyä hallinto-oikeuksissa. *(Suomen Tuulivoimayhdistys ry)*

Maankäyttö- ja rakennuslaki 188 a §

Maankäyttö- ja rakennuslakiin ehdotetun muutoksen osalta ehdotuksessa ei ole perusteltu sitä, miksi nämä kaava-asiat ehdotetaan säädettäväksi kiireelliseksi vain muutoksenhakuasteessa eikä jo viranomaiskäsittelyssä kuten ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden osalta. Ehdotuksessa ei ole myöskään perusteltu sitä, miksi nämä kaava-asiat ehdotetaan säädettäväksi kiireelliseksi ilman edellytystä siitä, että ne ovat kiireellisiä suhteessa saman asiaryhmän muihin asioihin. Näiden tiettyjen kaava-asioiden säätäminen kiireelliseksi verrattuna kaikkiin muihin hallintotuomioistuimissa käsiteltäviin asiaryhmiin tulisi perustella tarkemmin. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten asioiden osalta kiireellinen käsittely ei myöskään ehdotuksen mukaan edellyttäisi luvanhakijan pyyntöä, eikä perusteluissa ole myöskään viitattu DNHS –periaatteeseen. Myös tämän erilaisen sääntelytavan valinta suhteessa ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden menettelyllistä etusijaa koskevaan sääntelyyn olisi tarpeen perusteluissa selventää. *(Oikeusministeriö)*

Perustelujen lisääminen siitä, mikä on ”merkittäväksi katsottava” kaava, joka tulisi käsitellä kiireellisenä. Määrittämisen tulkinnanvaraisuus aiheuttanee lisätyötä kiireellisyysarvion tekeville tuomioistuimille. *(Itä-Suomen hallinto-oikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Turun hallinto-oikeus, Tuomioistuinvirasto, Suomen luonnonsuojeluliitto)*

Uusiutuvilla biopolttoaineilla tuotettua energiaa olisi tarpeen pyrkiä avaamaan esimerkein. Viranomaisen asiakirjoista olisi tarpeen ilmetä yksiselitteisesti onko kyseessä voimalasta jonka teho ylittää, alittaa tai on 2 megavolttiampeeria. *(Itä-Suomen hallinto-oikeus)*

Sillä, että vain tuomioistuinten käsittelyvaihe säädetään kiireelliseksi, ei välttämättä saavuteta tavoiteltua investointien edistäminen nopeutumista. *(Hämeenlinnan hallinto-oikeus)*

Rakennuslupien käsittelyä ei ole säädetty kiireelliseksi. *(Helsingin hallinto-oikeus, Turun hallinto-oikeus)*

Kuntaliitto kannattaa uusiutuvan energiantuotannon hankkeiden kaavoitusta koskevien valitusten kiireellistä käsittelyä. Etusijamenettely ei kuitenkaan saa hidastaa muiden asema- tai yleiskaavojen käsittelyä hallintotuomioistuimissa, vaan 188 a §:ssä tarkoitettu käsittelyn nopeuttaminen tulee hoitaa riittävillä lisäresursseilla. *(Kuntaliitto)*

Kiireellisyysarvioinnin osalta tulisi harkita menettelyä, jossa kunta pyytäisi Haolta käsittelyllistä etusijaa. *(Helsingin hallinto-oikeus, Turun hallinto-oikeus)*

Ehdotetusta säännöksestä ei ilmene tuleeko kyseiset kaavavalitukset käsitellä kiireellisinä suhteessa muihin kaavavalitukseen tai MRL-valituksiin (vrt ehdotetut VL ja YSL). *(Tuomioistuinvirasto)*

Tuulivoimatuotannon lisäksi voi olla myös muuta merkittävää vihreää siirtymää tukevaa primäärienergiatuotantoa ja niihin liittyvän energiasiiroinfran kehittämistarvetta. Tämän vuoksi nopeutetussa menettelyssä on perusteltua huomioida kaikki kaavamuodot, koska hankkeiden toteutus voi edellyttää muutoksia myös yleiskaavoitukseen (ei pelkästään tuulivoimayleiskaavoihin) tai maakuntakaavoihin. *(Kaakkois-Suomen ELY-keskus)*

Vihreää siirtymää tukevat hankkeet eivät rajaudu pelkästään energiatuotantoon. Tavoitetta tukevat hankkeet voivat liittyä myös esimerkiksi tuotantotalouteen tai liikenneinfran ratkaisuihin. Mainituissa tapauksissa hanke voi edellyttää kaavallista tarkastelua. Hallituksen esityksessä tulisi harkita, että maankäyttö- ja rakennuslain muutosesityksessä huomioitaisiin vihreää siirtymää tukevat hankkeet riittävän laajasti. *(Kaakkois-Suomen ELY-keskus)*

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 ja 28 §:n tilannekohtaisessa soveltamisessa on huomioitava saamelaisten alkuperäiskansaoikeudet. Saamelaisten kotiseutualueella tämä laajentaa lain 9 §:n ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 ja 10 §:n edellyttämää vaikutusten selvittämistä niin, että selvittämiseen tulee nimenomaisesti sisällyttää kaavan kokonaisvaikutusten selvittäminen myös saamelaisten kulttuuriin ja oikeuksiin alkuperäiskansana. *(Saamelaiskäräjät)*

EK pitää tärkeänä, että tuulivoiman edistämisessä otetaan investointihankkeen lupakokonaisuus huomioon. *(Elinkeinoelämän keskusliitto)*

Olisi kokonaisuuden kannalta johdonmukaisempaa, että sekä uusiutuvan energian, että vihreän siirtymän hankkeita käsiteltäisiin kaavoituksen osalta samalla tavalla. Ren-Gas esittää, että muutoksenhaun piiriin ehdotetun MRL:n 188 a pykälän perusteella katsottaisiin esitetyn uusiutuvan energian projektin sijasta, että muutoksenhaku koskee vihreän siirtymän hankkeita. Tämä johtaisi johdonmukaisen lupakäsittelyn sellaisten hankkeiden osalta, joihin sovelletaan nyt ehdotetun ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä alueviranomaisista annetun väliaikaisen lain 2(a) pykälää ja 2(b) pykälää. *(Nordic Ren-Gas Oy)*

Laissa määrättäisiin kiireellinen käsittely vain uusiutuvan energiantuotannon kannalta merkittäväksi katsottavia asemakaavoja sekä tuulivoimayleiskaavoja koskeville valituksille. Sen sijaan muille ns. AVI-käsittelylain mukaisille vihreän siirtymän hankkeille ei annettaisi etusijaa. ET pitää perusteettomana sitä, että eräiden hankkeiden lupasioille voidaan antaa etusija, mutta samoja hankkeita koskevia kaava-asioita ei käsiteltäisi kiireellisesti. MRL:n pykälä tulee täydentää vastaamaan ns. AVI-käsittelylain hankeluetteloa. *(Energiategollisuus)*

Kaavoituksessa yleiskaavoituksen tarkoitus on yhteensovittaa toiminnot ja ohjata yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Tämä on lähtökohta sille, että uusiutuvan energiantuotannon sijoittaminen tulisi olla hoidettu yleiskaavassa ja asemakaava tarkoittaa vain toimintojen yksityiskohtaista sijoittumista siihen varatulle alueelle. Esityksen mukainen ehdotus käsitellä kiireellisenä tällaiseen yksityiskohtaiseen suunnitteluun liittyvä asemakaava on perusteltu, sillä vaikutusten kannalta tärkein asia eli uusiutuvan energiantuotannon sijoittumien on ratkaistu jo ennen tätä ennen ja kyse on yksityiskohtaisen sijoittumisen ja järjestymisen asioista. Tuulivoiman osalta yleiskaava on merkittävin kaavoitustaso. On nähtävissä, että tuulivoiman kasvun mahdollistamiseen tarvitaan toimenpiteitä, joilla varmistetaan sen kapasiteetin ennakoitu ja tarvittava lisärakentaminen siten että sen yhteensovittaminen muuhun maankäyttöön, muihin elinkeinoihin ja mm. kulttuuriin asioihin nähden hyväksyttävästi etenisi. *(Suomen ympäristökeskus)*

Esityksen mukainen tuulivoimarakentamista ohjaavaa yleiskaavaa koskevan valituksen käsitteleminen kiireellisenä on perusteltua, mutta on myös varmistettava, että kunnilla on riittävästi osaamista ja riittävät resurssit toteuttaa tuulivoimayleiskaavat sellaisina ja sellaisiin sijainteihin, että ne perustuvat kestäväälle maankäytölle ja ovat hyväksyttäviä. Näin myös tuulivoimakaavoihin liittyvien valitusten määrä vähentynee. ELY-keskusten mahdollisuudet ohjata ja opastaa kuntia tuulivoima-asioissa on varmistettava. Tuulivoiman nopean lisääntymisen vuoksi on saatava aikaan valtakunnallinen kokonaiskuva tuulivoimasuunnittelun kokonaisuudesta (kaavoissa) ja myös olemassa olevasta tuulivoimatilanteesta. Tällaista kokonaiskuvaa ei tällä hetkellä ole tarjolla. *(Suomen ympäristökeskus)*

Luontopaneeli kannattaa uusiutuvan energiantuotannon hankkeiden kaavoitusta koskevien valitusten kiireellistä käsittelyä. Paljon maa- tai vesipinta-alaa vievät tuotantolaitokset eivät ole ongelmattomia luonnon kannalta. Kaavoituksessa tulisikin pyrkiä ohjaamaan uusiutuvan energian tuotantoa alueille, joilla rakentaminen ei häiritse luonnon monimuotoisuutta. Tuulivoimaloiden sijoittelulla voidaan vaikuttaa merkittävästi sen luontovaikutuksiin. Esimerkiksi tuulivoimaloiden rakentaminen merialueille vähentää maankäyttöä, mutta voi lisätä meriluontotyypppeihin kohdistuvaa painetta (Ahlvik ym. 2021). Merituulivoiman haittavaikutuksia luonnon monimuotoisuudelle voi lieventää merialuesuunnittelulla, jolla huolehditaan, että voimaloita ei rakenneta luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeille merenalaisille matalikoille ja muutoin herkille alueille. Vaikka valitukset käsitellään kiireellisinä, tulee luontohaittoja koskevat huomiot ottaa vakavasti ja käsitellä perusteellisesti. *(Suomen Luontopaneeli)*

Onkin äärimmäisen tärkeää, että myös maatuulivoimaa koskevia menettelyjä otetaan nyt säädettävän muutoksenhaun ohituskaistan piiriin. Tästä syystä hallituksen esityksen jatkokehityksessä tulee pitää luonnoksen mukaisesti muutoksenhaun ohituskaistalla myös uusiutuvan energian hankkeiden asemakaavan ja 77a § tuulivoimaosayleiskaavan muutoksenhakukäsittelyt. Hallituksen esityksen jatkotyössä tulee myös harkita, pitäisikö pykälä ulottaa koskemaan kaikki vihreän siirtymän hankkeita, sillä esimerkiksi vedyntuotantolaitokset tarvitsevat pääsääntöisesti myös kaavallisen ratkaisun. *(Suomen Tuulivoimayhdistys ry)*

Esitämme lisäksi, että kyseisen muutoksen piiriin otettaisiin myös 188 a pykälässä mainittujen kaavojen perusteella myönnettyjä rakennuslupia koskevat valitukset. Kaavoitettujen tuulivoimahankkeiden toteuttaminen viivästyy usein siksi, että myös rakennusluvista valitetaan. *(Suomen Tuulivoimayhdistys ry)*

On tärkeää huomioida, että merkittävimmät uusiutuvan energian hankkeet edellyttävät nimenomaan yleiskaavoittamista, eikä asemakaavoittamista. Olisi tarpeen tarkastella kriittisesti, myönnetäänkö asemakaavoitettaville hankkeille priorisointia valitusprosessien käsittelyssä eri oikeusasteisiin liittyen ylipäätään. Priorisointi ja etusijaisuus tulisi ulottaa vain yleiskaavoitettaviin hankkeisiin. *(Isojoen kunta)*

Määritelty merkittävyyden raja voi toimia asemakaava-alueella, mutta on yleiskaavan osalta liian matala. Käytännössä jokainen yksittäinen tuulivoimala on teholuokaltaan mainittua 2 megawatin rajaa korkeampi. Esitetään, että merkittävänä uusiutuvan energiatuotannon kaavahankkeena tulisi pitää yli 10 megawatin yleiskaavahankkeita. Näin ollen oikeusasteita ei turhaan rasitettaisi pienempien ja vähemmän merkittävien hankkeiden käsittelyn priorisoinneilla. *(Isojoen kunta)*

Siirtymäsäännökset ja soveltaminen

Poikkeukset ovat voimassa AVIn osalta 31.12.2025 ja valitusasteen osalta 31.12.2027. Voiko hankkeita ja valituksia ottaa mukaan vielä voimassaolon viimeisinä päivinä, vai miten asia rajataan? Keskeytyykö etusijainen käsittely esitettyihin päivämääriin vai jatketaanko etusijamenettelyyn mukaan tulleet loppuun saakka etusijaisina? *(Uudenmaan ELY-keskus, Pirkanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus)*

RRF-hankkeiden kohdalla tulisi olla valmista annettuun päivämäärään mennessä, toimitaanko tässä samoin? *(Uudenmaan ELY-keskus)*

Esityksen mukaan valitusasioiden käsittely muutoksenhakutuomioistuimessa kiireellisenä koskisi vain lupa-asioita, jotka olisi käsitelty AVI-menettelylain 2 a §:n mukaisessa menettelyssä. Esityksen perusteella menettelyllisestä etusijasta päätettäisiin käsittelyratkaisuna osana lupapäätöstä, ja käsittelyratkaisusta voisi valittaa lupapäätöksen yhteydessä. Kuitenkin tilanteessa, jossa aluehallintovirasto ei ole antanut lupahakemukselle etusijaa, saattaa hallinto-oikeus päätyä vastakkaiseen lopputulokseen valituksen perusteella. Asiassa olisikin tärkeää ottaa kantaa, käsitelläänkö jatkomuutoksenhaussa tällainen asia nopeutetusti vai tavanomaisessa käsittelyajassa. *(Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus)*

Hallituksen esitysluonnoksen siirtymäsäännöksen mukaan väliaikainen laki on voimassa tiettyjen päivämäärien välisen ajan. Mikäli hakemus on tullut vireille väliaikaisen lain voimassaolon aikana mutta hakemuksen käsittely jatkuu vielä lain voimassaolon jälkeen, on hallituksen esityksessä varmistettava, että etusijaa menettelyä voidaan soveltaa hakemuksiin, jotka ovat tulleet vireille lain voimassa olon aikana. *(Aluehallintovirastot)*

Pidämme tuulivoimahankkeiden saamaa erityiskohtelua yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisena, eikä tuulivoimahankkeita voida asettaa muita hankkeita edullisempaan asemaan. Tuulivoimahankkeille annettavan erityiskohtelun sijaan tulisi keskittyä tuomioistuinten resurssien lisäämiseen, jolla nopeutettaisiin kaikkien valitusten käsittelyä. Valitusajat ovat kokonaisuudessaan liian pitkiä Suomessa. Tuulivoimakaavoituksen nopeuttaminen ja valitusten kiireellinen käsittely ei saa johtaa selvitysten riittävyyttä koskevien vaatimusten keventämiseen. *(Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry)*

MRL:ssä esitetty siirtymäsäännös hyvä, jonka mukaan lakia sovelletaan myös lain voimaan tullessa vireillä oleviin asioihin. *(Turun hallinto-oikeus)*

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023. Muutoksille ei ole esitetty siirtymäsäännöksiä. Tämä saattaa aiheuttaa kannustimen viivästyttää muutoin valmiin lupahakemuksen jättämistä vuoteen 2023. ELY-keskus ehdottaa, että etusijamenettelyn on mahdollista saada takautuvasti myös vuonna 2022 jätettyihin lupahakemuksiin, jotka täyttävät esityksen kriteerit ja joiden käsittelyä ei ole aloitettu. *(Varsinais-Suomen ELY-keskus)*

Esityksen mukaan valitusasioiden käsittely muutoksenhakutuomioistuimessa kiireellisenä koskisi vain lupa-asioita, jotka olisi käsitelty AVI-menettelylain 2 a §:n mukaisessa menettelyssä. Valitusten osalta valitusviranomaisessa tulisi aina priorisoida niiden asioiden käsittelyä, joissa hankkeen käynnistyminen yleensäkin edellyttää ja odottaa lupapäätöstä (lupapäätöksestä tehdyn valituksen käsittelyä), vaikka kyseessä ei olisi vihreän siirtymän hanke. *(Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

EK pitää hyvänä, että valtioneuvosto on osoittanut reagoitakykyä vastatakseen nopeasti muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen, joka on heijastunut erityisesti tarpeeseen nopeuttaa ympäristölupaprosesseja lyhyellä aikajänteellä. Muutoksenhaun myötä lupakäsittelyjen kokonaiskesto on useita vuosia. Samalla EK pitää kuitenkin erittäin tärkeänä, että lupamenettelyjä sujuvoitetaan ja nopeutetaan Suomessa siten, että toiminnanharjoittajia ei tarpeettomasti aseteta keskenään eriarvoiseen asemaan. Hallituksen esittämät lakimuutokset olisivat voimassa vain rajatun ajan, mitä EK kannattaa. *(Elinkeinoelämän keskusliitto)*

Huomauttaisimme myös, että lain voimassaolo 31.12.2025 saakka on todennäköisesti riittämätön, sillä laajojen teollisten investointihankkeiden ympäristövaikutusten arviointi, lupahakemuksen ja muiden tarvittavien tietojen ja selvitysten laatiminen vie aikaa. Esitämme, että laki olisi voimassa vähintään vuoden 2028 loppuun saakka. *(Kemianteollisuus)*

Esityksen etusijamenettely viranomaisessa kohdistuu määräaikaaisesti vuosille 2023-2025 ja valitusten käsittelyssä vuosille 2023-2027. Hallitus on kehysriihessä osoittanut määräaikaaisesti lisäresursseja lupaviranomaiselle ja valitustuomioistuimille. Keskuskauppakamari pitää näitä lisäyksiä erittäin kannatettavana, mutta korostaa lupakäsittelyjen riittävää resurssointia pitkäjänteisesti. Teollisten investointien lupakäsittely vaatii osaamista, jonka hankkiminen ja ylläpitäminen voi olla haastavaa määräaikaisella rahoituksella. *(Keskuskauppakamari)*

Asianajajaliitto toteaa lakiehdotuksessa ehdotetun siirtymäsäännöksen olevan paikallaan. *(Asianajajaliitto)*

Ympäristönsuojelulakiin, vesilakiin sekä maankäyttö- ja rakennuslakiin lisättävistä säännöksistä tai perustelumuihiin ei käy ilmi, miten toimitaan niiden määräajan puitteissa vireille tulleiden asioiden kanssa, joita ei ole ehditty käsitellä määräajan päättymiseen mennessä. Asiasta tulisi säätää siirtymäsäännöksissä. *(Suomen ympäristökeskus)*

Huomauttaisimme myös siitä, että lain voimassaolo 31.12.2025 on todennäköisesti riittämätön, sillä laajojen teollisten investointihankkeiden ympäristövaikutusten arviointi, lupahakemussuunnitelman ja muiden ennakoivissa tarvitettavien tietojen ja selvitysten laatiminen mahdollisine maastotutkimuksineen vie aikaa. Esitämme, että laki olisi voimassa vähintään vuoden 2028 loppuun saakka. *(Teknologiateollisuus)*

Yleisiä näkökohtia

Kuten säätämisyjärjestysperusteluissa on kuvattu, on ehdotus merkityksellinen perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotus on perustuslain 6 §:n kannalta hyväksyttävissä, kun otetaan huomioon se, että menettelylliselle etusijalle ja kiireellisenä käsittelylle on hyväksyttävät perusteet perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuden kannalta, ja se, että kyseessä on määräaikainen järjestely, johon on osoitettu määrärahat, ja vielä se, että menettelyä sovelletaan viranomais- ja tuomioistuinkäsittelyssä vihreän siirtymän hankkeissa suhteessa muihin vastaaviin asioihin. *(Oikeusministeriö)*

Oikeusministeriö korostaa, että ehdotetut etusijaa ja kiireellisyyttä koskevat säännökset eivät saa heikentää muissa asioissa perustuslain 21 §:ssä turvattua oikeutta hyvään hallintoon ja oikeusturvaan. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. Lisäksi hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä. Säätämisyjärjestysperusteluissa olisi asianmukaista huomioda ehdotetun sääntelyn suhde perustuslain 21 §:ään. *(Oikeusministeriö)*

Valtiovarainministeriön arvion mukaan resurssien lisäyksellä ja hallituksen esityksellä voidaan yhdessä edistää vihreän siirtymän hankkeiden lupamenettelyjen nopeutumista. Samalla on niin, että aluehallintovirastojen aktiivisen työn osuus on lupaprosessista vain yksi osa ja nyt esitetyillä keinoilla pystytään nopeuttamaan aluehallintovirastoja koskien vain tätä osuutta. Esitetyt keinot eivät toisin sanoen vaikuta esimerkiksi kuulemiseen varattaviin aikoihin ym.

aluehallintovirastoista riippumattomiin, usein suoraan lainsäädännön perusteella määrittyviin, prosessin osiin. Tästä näkökulmasta olisi kiinnostavaa lisätietoa, mikäli esityksen vaikutusarvioinnissa ainakin karkealla tasolla arvioitaisiin esitettyjen muutosten vaikutuksia asioiden käsittelyn nopeuteen eri toimijoissa. Tämä olisi erityisesti siitakin näkökulmasta mielenkiintoista, että aktiivisen virastossa tehtävän työn osuus kokonaiskäsittelyajasta todennäköisesti vaihtelee jonkin verran toimijoittain. *(Valtiovarainministeriö)*

TEM pitää esitysluonnoksen tavoitetta tukea vihreää siirtymää tärkeänä. Esitysluonnos toteuttaa hallituksen kirjausta vihreän siirtymän investointeja vauhdittamisesta ja edesauttaa toteuttamaan hallituksen strategista tavoitetta hiilineutraalista Suomesta vuoteen 2035 mennessä. *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

TEM pitää myönteisenä lupakäsittelyn nopeuttamista ja lupakäsittelyyn suunnattujen voimavarojen lisäämistä. Esitysluonnoksessa on otettu hyvin huomioon uusiutuvan energian tuotantolaitokset, ja esitys on linjassa uusiutuvan energian direktiivin RED II:n ja yleisen luvituksen nopeuttamisesta käytävän keskustelun kanssa. TEM pitää myönteisenä, että valitusasioiden käsittelyn nopeuttaminen hallinto-oikeuksissa koskee ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupa-asioiden lisäksi tuulivoimaosayleiskaavoja. *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

Esitysluonnoksessa voisi olla hyvä arvioida ehdotuksen vaikutuksia etusijamenettelyyn kuuluvien hankkeiden lupakäsittelyn tehokkuuteen ja kokonaiskeston. Esitysluonnoksessa voisi olla hyvä arvioida esityksen vaikutuksia muihin lupa- ja ilmoitusviranomaisiin. Esityksellä voi olla vaikutusta myös muihin lupa- ja valvontaviranomaisiin, kuten Tukesin luvitukseen. Esitetty etusijamenettely ympäristöpuolen luvituksessa voi esimerkiksi lisätä lupahakemuksia myös kyseiseen toimintaan tarvittaviin muille viranomaisille tuleviin hakemuksiin ja työmäärään hetkellisesti (sitä kautta kokonaiskeston) sekä mahdollisesti myös viranomaisten välisiin lausuntomenettelyihin. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että esityksessä olisi hyvä arvioida, onko esityksellä vaikutuksia myös muihin lupa- ja valvontaviranomaisiin. Esitysluonnoksen suhdetta komission REPowerEU-suunnitelmaan voisi olla hyvä arvioida. Kysymykset: Mitä vaikutuksia REPowerEU-hankkeella, jossa lupakäsittelyn keston on ehdotettu rajoituksia, on tähän esitykseen? Miten esitysluonnos suhtautuu REPowerEU-suunnitelmaan ja sen liittymäpintoihin? *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

Esitysluonnoksen perusteluissa on mainittu, että lupahakemusten sujuva käsittely on myös tavoitteena ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetussa laissa (764/2019). Tätä niin sanottua yhteensovittamislakia ei ole otettu huomioon esitysluonnoksessa, eikä arvioitu ehdotuksen suhdetta yhteensovittamislakiin. Perusteluja voisi täydentää tältä osin. Tärkeää olisi myös, ettei etusijamenettelyn ulkopuolelle jäävien hankkeiden käsittely hidastu nykyisestä, mikä edellyttää riittävää panostusta resursseihin. *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

Lisäresurssit ovat välttämättömiä ja resurssien tarvetta olisi syytä tarkastella pitkällä aikavälillä. Tulisi suosia virkoja määräaikaisten virkojen sijaan ja resurssien lisääminen tulisi aloittaa käytännössä välittömästi. Määräaikaisten virkojen suosiminen vaikeuttaa rekrytointia, lisää vaihtuvuutta ja johtaa jatkuvaan sisäiseen koulutustarpeeseen. Lupa-asioiden käsittelyn yleinen viipyminen ei ole niinkään lainsäädännöllinen ongelma vaan viivettä aiheuttaa lupaviranomaisten ja hallinto-oikeuksien riittämätön resursointi. *(Itä-Suomen hallinto-oikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Vaasan hallinto-oikeus, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Tuomioistuinvirasto, Helsingin hallinto-oikeus, Turun hallinto-oikeus, Korkein hallinto-oikeus, Bioenergia ry, Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto, WWF)*

Perusteluissa luvussa 4.2.2 olisi selkeämpää viitata yksityiskohtaisemmin julkisen talouden suunnitelmaan kuten esimerkiksi Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2023–2026 (annettu 13.4.2022). Talousarvion yhteydessä käsiteltävään hallituksen esitykseen (ns. budjettilakiesitys) tulisi kirjata, mihin talousarvion määrärahamomentin päätösosaan esitys vaikuttaa eli kirjata selkeästi hallinnonalan ja momentin numerotunnus (xx.xx.xx), euromääräinen muutos ja mihin vuoteen meno tai tulo kohdistuu sekä kuvata, mihin määrärahaa tultaisiin käyttämään. *(Oikeusministeriö)*

Olisi tärkeää tuoda esille, miten varmistetaan, ettei hallinto-oikeuksille myönnetty lisärahoitus valu tuomioistuinten yleisiin tarpeisiin ja miten erilaisia kiireellisesti käsiteltäväksi säädettyjä menettelyitä priorisoidaan keskenään. *(Suomen Tuulivoimayhdistys ry)*

Saamelaiskäräjien tosiasialliset mahdollisuudet vastata nopeutetusta menettelystä johtuvaan lausuntopyyntöjen lisääntymiseen tulee huomioida ja määräaikaista lisäresursseja osoittaa myös Saamelaiskäräjille, jotta hallintoa voidaan vahvistaa väliaikaisen etusijamenettelyn ajaksi. *(Saamelaiskäräjät)*

Viime kädessä riippumattomat tuomioistuimet päättävät itse, mihin asiaryhmiin niille osoitetut henkilötyövuodet käytetään. *(Tuomioistuinvirasto)*

Vihreän siirtymän asioiden käsittelyaikojen seuranta haastavaa, koska tällä hetkellä ne eivät ilmene suoraan tietojärjestelmistä ja raporteista. Tuomioistuinvirasto tulee selvittämään tuomioistuinten kanssa keinoja, joilla seuranta olisi mahdollista toteuttaa aiheuttamatta kohtuutonta hallinnollista taakkaa tuomioistuimille. *(Tuomioistuinvirasto)*

Väliaikaista säätämistä kiireellisyydestä ei voida pitää toivottavana kehityksenä. *(Vaasan hallinto-oikeus)*

Kannatetaan ehdotusta vihreän siirtymän hankkeiden jouduttamisesta lupaviranomaiselle ja hallintotuomioistuimiin annettujen lisäresurssien avulla. Esityksellä väliaikaiseksi luotava etusijamenettely ei saa kuitenkaan hidastaa muiden hankkeiden käsittelyä. Tavoitteena tuleekin olla, että ympäristöhallinnon ja hallintotuomioistuinten resurssit on mitoitettu pysyvästi, eikä vain väliaikaisesti riittäviksi. *(Kuntaliitto)*

Esityksellä väliaikaiseksi luotavan etusijamenettelyn ei tule hidastaa muiden hankkeiden käsittelyä – etenkin ottaen huomioon, että ohituskaistan piiriin on luonnoksessa esitetty vain suppeasti kiertotaloutta edistäviä hankkeita. Talouden uudistumisen kannalta myös muut kuin esitykseen mukaan luetut hankkeet ovat kiireellisiä ja myös niiden käsittelyaikoja pitäisi pyrkiä lyhentämään. *(Ympäristöteollisuus ja –palvelut ry)*

Esitetyillä pykälämuutoksilla Suomessa otettaisiin merkittävällä tavalla uusi askel investointihankkeita koskevassa ympäristö- ja vesilupaharkinnassa. Elinkeinoelämän keskusliitto suosittelee, että lakiluonnoksen jatkovalmistelussa selvitetään tarkemmin muutkin tuulivoiman sujuvoittamista edellyttämät lakimuutokset *(Elinkeinoelämän keskusliitto)*

Vaikutusten arvioinnissa ei ole arvioitu määrällisesti kuinka paljon ehdotus voisi jouduttaa Suomen energiaomavaraisuutta suhteessa tilanteeseen jossa ehdotusta ei säädettäisi. Vaikutustenarvioinnissa ei ole arvioitu ehdotuksen vaikutuksia suhteessa Suomen ilmastotavoitteisiin tai kotimaisen energianomavaraisuuden parantumispyrkimyksiin. Vaikutustenarvioinnissa on käsitelty vain viranomais- ja tuomioistuin-käsittelyjen keskimääräisiä aikoja, mutta ei ole selvitetty mitkä syyt vaikuttavat merkittävästi käsittelyaikoihin. Syyt käsittelyaikojen pitkistymiseen voivat olla muualla, kuten toiminnanharjoittajan puutteellisissa hakemuksissa. *(Suomen luonnonsuojeluliitto)*

Lisäresurssien osoittaminen käsittelyn nopeuttamiseksi on myönteistä ja jopa välttämätöntä. Huolena kuitenkin se, saadaanko lisäresursseja nopeasti käyttöön vaikeuttamatta esimerkiksi ELY-keskusten toimintaa. *(Suomen ympäristökeskus)*

Ehdotuksen tavoitteet olisivat ainakin osin saavutettavissa lisäämällä ilman lainsäädäntömuutosta viranomais- ja tuomioistuinresursseja hoitamaan ehdotuksen tarkoittamia ja muita ympäristöllisiä lupahakemuksia. Jatkovalmistelussa olisikin hyvä arvioida ja vertailla ehdotuksen tavoitteiden saavutettavuutta viranomaisresursseja vahvistamalla ja etusijasääntelyn välillä. *(Suomen luonnonsuojeluliitto)*

Ehdotuksen voidaan katsoa edistävän perusoikeuksia sillä ehdotus mahdollistaa etusijan antamisen hankkeilla, joiden ei katsota aiheuttavan merkittävää haittaa ympäristöperusoikeuden suojaaville oikeushyville välittömästi lyhyellä aikavälillä. *(Suomen luonnonsuojeluliitto)*

Vihreän siirtymän investointien lupahakemusten väliaikainen etusijamenettely on perusteltu ja tarpeellinen uudistus. Vihreään siirtymään kuuluu oleellisesti luonnon monimuotoisuutta edistävät ratkaisut, kuten hallituksen esityksen perusteluissa todetaankin. 2 a §:n luetteloon kuuluvat vihreän siirtymän investoinnit voivat auttaa vähintäänkin välillisesti työtä luontokadon pysäyttämiseksi, mutta on huomattava, että kaikki nämä investoinnit vaativat myös luonnonvaroja sekä pinta-alaa eivätkä siten väistämättä aina tue luonnon monimuotoisuutta. *(Suomen Luontopaneeli)*

Ehdotuksen suhdetta PL 3 § 3 momenttiin ei ole arvioitu (mm. tuomioistuimen päättäminen asian kiireellisyydestä) *(Vaasan hallinto-oikeus, Korkein hallinto-oikeus)*

Esityksessä ei ole käsitelty sen suhdetta PL 21 §:n 1 momenttiin. *(Vaasan hallinto-oikeus)*

Esitys (voi) pidentää muiden asioiden käsittelyaikaa, erityisesti jos lisärahoitus ei ole riittävä. Ehdotuksen vaikutustenarvioinnista puuttuu tarkastelu etusijamenettelyn vaikutuksia muiden lupahakemusten ja valitusten käsittelyyn ja näiden käsittelyaikojen todennäköisen pitenemisen seurauksena syntyviä mahdollisia vaikutuksia huoltovarmuuteen, ympäristöön tai talouteen. *(Vaasan hallinto-oikeus, Turun hallinto-oikeus, Korkein hallinto-oikeus, Tuomioistuinvirasto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pirkanmaan ELY-keskus, Suomen yritykset ry, Suomen vesilaitosyhdistys ry)*

Etusijamenettely ei saa hidastaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsittelemien lupien käsittelyä hallintotuomioistuimissa, vaan 197 a §:ssä tarkoitettu käsittelyn nopeuttaminen tulee hoitaa riittävillä lisäresursseilla. Menettelyn riskinä on muiden hakemusten käsittelyn viivästyminen, mistä voi seurata riskejä eri investointien viivästykselle. Viivästyminen on tarkoitus ehdotuksen mukaan estää lisähenkilöstön palkkaamisella, mutta tulee myös huomioida, että määräaikaan tehtäviin saattaa olla haasteellista saada rekrytoitua riittävän pätevää henkilöstöä nopealla aikataululla. *(Kuntaliitto)*

Kuntaliitto pitää hyvänä asiana, että vihreää siirtymää, energiamurrosta ja Venäjän hyökkäyssodasta johtuvaa lisääntyntä tarvetta energiaomavaraisuuteen on lähdetty edistämään ripeästi. Uusiutuvan energian hankkeiden edistäminen on tärkeää Suomen hiilineutraalisuustavoitteiden täyttämiseksi sekä energian huoltovarmuuden turvaamiseksi. Huoltovarmuudelle tärkeitä hankkeita on myös mm. yhdyskuntien vedenhankinnan varmistaminen. *(Kuntaliitto)*

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukainen yhdenvertaisuusperiaate on yksi hallinnon ja oikeusvaltion perusperiaatteista: jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyä ilman aiheutonta viivästystä. Yhteiskunnan pitkäikäisen toimivuuden varmistamiseksi ja yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti, muutoksen ei tulisi mitenkään (eikä vain ”merkittävästi”) hidastaa muiden lupahakemusten käsittelyä. Muussa tapauksessa muiden hankkeiden edistäminen vaikeutuu ja se on omiaan edelleen vähentämään investointeja Suomeen. Lisäksi on hyvä huomata, että tällä hetkellä hyvin monille tuulivoima- ja aurinkoenergiahankkeille myönnetään luvat kokonaan kuntatasolla. Etenkin kaavoituksen resurssit ovat monessa kunnassa vähäiset ja ristipaineissa niissäkin tilanteissa, joissa kaavamuutoksen vaatimat selvitykset tehdään hankekehittäjän kustannuksella ja hankekehittäjän konsultin toimesta. *(Asianajaliitto)*

Asianajaliitto huomauttaa esityksestä puuttuvan arvio etusijaan oikeuttavien hankkeiden määrästä. Asianajaliitto toteaa, että keskimääräiset käsittelyajat, jotka ovat muutoksen taustalla, eivät kerro kokonaistilannetta. Ympäristöministeriön on myös hyvä huomioida, että laajoja hankkeita valmistellaan usein vuosia ennen kuin lupahakemukset voidaan jättää. *(Asianajaliitto)*

Esitettyjä lainsäädäntömuutoksia tulisi vielä arvioida perustuslain (713/1999) kannalta ympäristöperusoikeuksien huomioimiseksi. *(Asianajaliitto)*

Asian merkitys on Suomen kannalta kriittinen ja uudistus lupamenettelyissä on tarpeen toteuttaa erityisesti vihreän kasvun investointien varmistamiseksi ja nopeuttamiseksi. *(Satakunnan kauppakamari)*

Satakunnan kauppakamari pitää esitettyä menettelyä erittäin kannatettavana ja näkee sen merkityksen tärkeänä muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa. Elinkeinoelämän kilpailu- ja investointikyky saadaan riittävän nopeilla lupa- ja valitusmenettelyillä pidettyä voimassa, kun Euroopassa tulee tapahtumaan isoja muutoksia. Suomi menettää tänne suunnitellut ja tulevat investoinnit, jos ympäristöllisiä lupia koskeva päätöksentekoprosessi ei ole nopeaa ja sitovaa. Tässä luonnoksessa ehdotetaan väliaikaista etusijamenettelyä, mutta Satakunnan kauppakamarin näkemyksen mukaan tänä aikana tulisi suunnitella ratkaisu/palvelutaso, joka jää pysyväksi ja täyttää asetetut palvelulupaukset. *(Satakunnan kauppakamari)*

Vihreän siirtymän hankkeiden etusijamenettely ei saa aiheuttaa viivästyksiä muiden hankkeiden lupakäsittelyssä tai valitusten oikeuskäsittelyssä. Keskeisenä vaatimuksena on, etteivät muiden kuin näiden poliittisesti etusijalle

asetettujen hankkeiden käsittely hidastu ja aluehallintovirastojen ja hallintotuomioistuimien lisäresurssien tarpeesta huolehditaan. Tilanteeseen on tarvittaessa puututtava, mikäli muut kuin vihreän siirtymän hankkeet/valitukset hidastuvat. Joidenkin asiaryhmien määrittelyminen kiireellisyysjärjestyksessä tilapäisesti etusijalle ei saa johtaa siihen, että muiden asioiden käsittely venyy entisestään. Tämä voisi vaarantaa PL 21 § mukaisen oikeuden. *(Lapin kauppakamari, Suomen Tuulivoimayhdistys ry, Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Keskuskauppakamari, Pohjanmaan kauppakamari, Bioenergia ry, Suomen kalankasvattajaliitto ry, Suomen yrittäjät ry)*

Isojoen kunta pyytää huomioimaan, että hallinto- ja korkeimman hallinto-oikeuden resursointia tulisi lisätä kokonaisuudessaan. Uusiutuvan energian hankkeiden priorisointi ja käsitteleminen kiireellisenä ei saisi syödä muiden valitusprosessien resursseja, vaan resursointia tulisi lähtökohtaisesti kasvattaa. Tämä tulisi huomioida eri oikeusasteille osoitetussa rahoituksessa. *(Isojoen kunta)*

Vesihuollon huoltovarmuuden parantamiseen tähtäävien hankkeiden lupamenettelyt ja valitusprosessit eivät saa viivästyä vihreän siirtymän hankkeille ehdotetun etusijamenettelyn myötä. *(Suomen Vesilaitosyhdistys ry)*

Lisärahoituksen riittävyyden arviointi haastavaa, koska esityksestä ei ilmene yksiselitteisiä tilastotietoja esityksessä tarkoitetuista vihreän siirtymän hankkeista. *(Tuomioistuinvirasto)*

Haasteita saattaa syntyä suunnitellun toiminnan ympäristön- ja luonnonsuojelullisesti haastavan sijainnin johdosta, heikosti valmistellun hakemuksen tai yleensäkin hakijan realistisiin mahdollisuuksiin toteuttaa hanke ympäristönsuojelulain edellyttämällä tasolla. *(Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

On sitouduttava seurantaan, miten etusijan saavat hankkeet/valitukset ja toisaalta muut etenevät eli miten käsittelyajat muuttuvat jo väliaikaisen menettelyn aikana. Hakemusten/valitusten käsittelyssä tulisi pyrkiä määraaikaan, jona aikana hakemus on käsiteltävä. *(Bioenergia ry)*

Keskittyminen vain tietyn tyyppisten juttujen nopeaan käsittelyyn ei ole käytännössä mahdollista. *(Pohjois-Suomen hallinto-oikeus)*

Uusien teknologioiden käyttöönoton myötä on oleellista varmistaa, että myös ELY-keskuksissa on riittävästi asiantuntemusta vihreän siirtymän edistämiseksi. Henkilöresurssien riittävyys koskee erityisesti YVAmennettelyjä, kun tarvitaan entistä laajempaa asiantuntemusta luvituksen sujuvoittamiseksi. Myös AVI:n lupahakemuksiin lausuminen tavoiteajassa vie resursseja. *(Kaakkois-Suomen ELY-keskus)*

Lisäresurssitarve ELY-keskuksissa; useita perusteita. *(Uudenmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pirkanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus;)*

Pidämme hyvänä myös lupahallinnon resurssien lisäämistä ja kohdentamista näihin hankkeisiin sekä myös sitä, että valitusten käsittelyä tehostetaan. *(Kemianteollisuus)*

Rakennusteollisuus pitää tärkeänä sujuvan menettelyn ulottamista laajasti eri hankkeiden investointeihin ja esitystä lähtökohdiltaan kannatettava. Tavoite sujuvammasta luvituksesta ja muutoksenhausta on mielestämme lähtökohtaisesti hyvä. Esitämme vastaavia palvelulupauksia myös muille hankkeille ja niiden luvitukselle. Huolenamme on, että uudistustahti tämän tyyppisillä nopeutuksilla on liian hidas. On myös selvää, että erilaisten hankkeiden etenemiseen ei voida pelkällä luvituksen tai muutoksenhaun nopeuttamisella vaikuttaa. Tavoitteena tulisi myös olla syntyvän sujuvan menettelyn ulottaminen jatkossa mahdollisimman laajasti kaikkien hankkeiden investointeihin – kaavoituksessa, luvituksessa ja valitusten käsittelyssä. *(Rakennusteollisuus)*

ET pitää sinällään tervetulleena sitä, että vihreän siirtymän hankkeet voivat saada etusijan luvituksessa ja valitusten käsittelyssä. ET haluaa kuitenkin tuoda esille, että tällainen tiettyjä hankkeita koskeva ”kiihdytyskaista”-menettely ei ole ongelmaton. On jossain määrin aina ongelmallista valita ja määritellä täsmällisesti hankkeet, jotka menettelyn piiriin kuuluvat. Ukrainan tilanteeseen ja lähitulevaisuuden mahdollisiin energian toimitushaasteisiin liittyen energia-alalla voi olla tarve kiireellisesti muuttaa tuotantolaitosten toimintaa ja lupia myös nyt käsillä olevan hankelistan ulkopuolisten laitosten osalta. ET ymmärtää kaikkiin investointeihin, kuten kiertotaloushankkeisiin, liittyvän sujuvan lupamenettelyn ja valitusten käsittelyn tarpeen. *(Energiateollisuus)*

Hallituksen esitysluonnoksessa s 16 perusteluissa esityksen sivulla 16 omana kappaleenaan mainitaan, että kaikissa momentissa mainituissa hanketyypeissä voi olla tarpeen ympäristönsuojelulain mukainen lupa. Voi olla tarpeen mainita, että luvan lisäksi hanke voi vaatia myös YVA-menettelyä tai muita ympäristöllisiä menettelyjä. *(Uudenmaan ELY-keskus)*

ELY-keskus pitää lakiesityksen tavoitteita kannatettavina ja tärkeinä vihreän siirtymän edistämiseksi. *(Etelä-Savon ELY-keskus, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Pirkanmaan ELY-keskus, Uudenmaan ELY-keskus)*

ELY-keskus pyytää varmistamaan jatkovalmistelussa, että ehdotetut pykälät eivät aiheuta ristiriitaa hallintolain (434/2003) 6 §:n kanssa ja että resurssilisäyksillä varmistetaan, että muut, kuin tässä laissa tarkoitetut hankkeet, eivät viivästy. *(Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

ELY-keskus toteaa, että lupaviranomaiselle annettavat lausunnot annetaan ja ennakkoneuvottelut käydään normaalin työn ohessa. Jotta ELY-keskus voi antaa lausunnot viivytyksettä, tulee siihen osoittaa resursseja ja ELY-keskus on ymmärtänyt, että kehysriihessä tähän on varauduttu, mikä on hyvä asia. Pelkästään erilliset RRF-rekrytoinnit eivät riitä, sillä lausuntoihin tarvitaan laajaa substanssiosaamista. ELY-keskus toteaa vielä, että valvontaviranomaisen tehtävät hankkeiden parissa eivät pääty luparatkaisuun, vaan monissa lupapäätöksissä on paljon lupamääräyksiä, joissa annetaan ELY-keskuksen hyväksyttäväksi mm. eritasoisia suunnitelmia ja selvityksiä, jotka ovat hankkeen etenemisen edellytys. *(Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

Käsittelyaikatavoitteiden osalta tulee ottaa huomioon myös se, että useat esityksen tarkoittama hankkeet edellyttävät ympäristövaikutusten arviointi-menettelystä annetun lain (252/2017, YVA-laki) mukaista YVA-menettelyä. YVA-menettelyä ei sinänsä voida enää lainsäädännön kautta käsittelyaikojen muutoksilla nopeuttaa, sillä laissa on jo asetettu viranomaisille määräajat. YVA-menettely voi kuitenkin vaikuttaa ympäristö- ja vesilain mukaisten lupahakemusten käsittelyaikoihin, koska päätöstä ei voida antaa ennen YVA-yhteysviranomaisen antamaa perusteltua päätelmää YVA-selostuksesta. Tämän vaikutuksia lienee tarpeen tarkastella lakipaketissa tarkemmin. *(Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

Aluehallintovirastojen ja hallinto-oikeuksien resurssien varmistaminen on erittäin tärkeää. Jatkovalmistelussa tulee varmistaa, että myös muiden luvanhakijoiden kuin etusijamenettelyyn pääsevien oikeusturva ja yhdenvertaisuus toteutuvat. Jotta nopeutettu lupakäsittely tosiasiaassa toteutuu säädetyssä määräajassa, ELY-keskuksilla tulee olla riittävät voimavarat esimerkiksi lupahakemuksista annettavien lausuntojen ja hallinto-oikeudelle toimitettavien selvitysten valmisteluun. *(Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus)*

Oleellista onkin lupaviranomaisten ja tuomioistuimen riittävä resurssointi sekä muut menettelyitä nopeuttavat prosessuaaliset ja lainsäädännölliset toimet. Tavoitteena pitää olla, että hakijan näkökulmasta kiireelliset asiat voidaan tasapuolisesti käsitellä viranomaisissa joutuisasti. ET kuitenkin tukee tätä esitystä väliaikaisena ratkaisuna. Esityksessä on myös hyvä lähtökohta, ettei muiden hankkeiden käsittely viivästy. *(Energiateollisuus)*

Asianajajaliitto pyytää ympäristöministeriötä kiinnittämään jatkovalmistelussa huomioita erityisesti siihen, että yhdenvertaisuusperiaatteen toteutuminen ei vaarannu. Lisäksi Asianajajaliitto kehottaa arvioimaan tarvetta edelleen selventää, mitä hakijan on osoitettava, jotta etusija voitaisiin myöntää. *(Asianajajaliitto)*

ELY-keskusten resurssit: Käsittelyaikatavoitteiden osalta tulee ottaa huomioon myös se, että useat esityksen tarkoittamat hankkeet edellyttävät ympäristövaikutusten arviointi-menettelystä annetun lain (252/2017, YVA-laki) mukaista YVA-menettelyä. Tämä vaikuttaa suoraan lupahakemusten käsittelyaikatauluihin, koska ympäristölupaa hankkeelle ei voida myöntää ennen kuin YVA-selostus ja yhteysviranomaisena toimivan ELY-keskuksen perusteltu päätelmä ovat lupaviranomaisen käytössä. Tämän vaikutuksia tulisi tarkastella esityksessä. *(Pirkanmaan ELY-keskus, Varsinais-Suomen ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus)*

Ukrainan kriisin jatkuessa, voi tulla eteen, että myös merkittäviä ruokahuollon hankkeita on syytä priorisoida hallinnollisissa menettelyissä. *(Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

Vaihtoehtoiset keinot. Yleisellä tasolla esitetulle sääntelylle vaihtoehtoisia keinoja, kuten tulohajauksen hyödyntämistä, on esityksessä käsitelty kevyesti. *(Pirkanmaan ELY-keskus)*

Vihreän siirtymän hankkeissa, kuten RRF-rahoitusta saavissa investointihankkeissa, tarve on toistaiseksi ollut ennen kaikkea rahoitus- ja luvituspuolen tiiviimmälle vuoropuhelulle ja esimerkiksi ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyölle sen suhteen, että luvitus- ja valvontapuolella osattaisiin ennakoita avautuvia RRF-rahoitushakua ja niiden tuomia luvitustarpeita. Jatko-valmistelussa olisi tarpeen tarkastella, voitaisiinko esityksen tavoitteet saavuttaa esimerkiksi perustamalla vihreän siirtymän rahoitusta, investointi-hankkeiden luvituksen sujuvuutta sekä resurssien kohdentamista seuraava yhteistyöryhmä. *(Pirkanmaan ELY-keskus)*

ELY-keskus tuo myös esille, että tässä lausunnossakin esitetyt epäselvyydet ja tulkinnanvaraisuudet lainsäädännössä tuottavat hitautta hallintoprosesseihin. *(Pirkanmaan ELY-keskus)*

Vihreän siirtymän hankkeille tyypillistä on, että niissä pyritään hakemaan aivan uudentyyppisiä ratkaisuja ja teknologioita fossiilitaloudesta irtautumiseen sekä entistä resurssiniukempiin (ml. energia ja materiaalit) tuotantotapoihin. Tämän murroksen aikaansaamiseksi tarvitaan välttämättä myös uudenlaisia demonstraatio- ja pilottilaitoksia. Tämänkaltaisten hankkeiden käsittely lupamenettelyssä ei ole vakiintunutta, mikä jo itsessään helposti ennemminkin hidastaa kuin nopeuttaa asian käsittelyä. Asiaan liittyvän sääntelyn tulisi olla selkeää ja yksiselitteisesti tulkittavissa ja sovellettavissa, jotta tavoitellut muutokset saataisiin toteutettua. Lisäksi erityistä huomiota tulisi kiinnittää siihen, että tarvitaan tiivistä vuoropuhelua toiminnanharjoittajien ja viranomaisten välillä niin DNSH-arvioinnista kuin soveltamisalaan kuuluvista uudentyyppisistä hankkeista. *(Pirkanmaan ELY-keskus)*

Koulutus- ja osaamistarpeita ei ole esityksessä tunnistettu. *(Pirkanmaan ELY-keskus)*

Säädösehdotuksessa olevat tulkinnanvaraisuudet voivat aiheuttaa hidastaa menettelyjä ja aiheuttaa muutoksenhakuherkkyyttä. *(Etelä-Savon ELY-keskus)*

ELY-keskus muistuttaa myös, että uudistuksessa on keskeistä huomioida, että ympäristönsuojelun tavoitteet eivät heikkene viranomaismenettelyn nykyisestä tasosta uudistuksen myötä. *(Kaakkois-Suomen ELY-keskus)*

ELY-keskus pitää hyvänä asiana, että vihreää siirtymää, energiamurrosta ja Ukrainan kriisistä johtuvaa tarvetta energiaomavaraisuuteen on lähdetty edistämään rivakasti. *(Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)*

Esityksen keskeinen tavoite vihreän siirtymän eräiden investointien edistämisestä nopeuttamalla niitä koskevien lupahakemusten käsittelyä aluehallintovirastoissa ja valitusten käsittelyä hallintotuomioistuimissa on vallitsevassa tilanteessa ymmärrettävä ja kannatettava asia. *(Suomen ympäristökeskus)*

Elinkeinoelämän keskusliitto pitää tärkeänä, että ympäristöä koskevaa lainsäädäntöä kehitetään tavalla, joka mahdollistaa yritysten investointihankkeiden sujuvan etenemisen Suomessa. Ympäristöllisten lupamenettelyiden keskeisiä tavoitteita ovat sujuvuuden lisäksi niiden nopeus, ennakoitavuus, asiakaslähtöisyys ja korkeatasoinen sähköinen asiointi. EK katsoo, että Suomen sääntely-ympäristö ei vielä pysty vastaamaan näihin tavoitteeseen, minkä vuoksi EK julkaisee kesäkuun 2022 aikana omat toimenpidesuosituksensa lupakäsittelyjen uudistamiseksi. *(Elinkeinoelämän keskusliitto)*

Elinkeinoelämän keskusliitto pitää tärkeänä tuoda esiin, että vallitsevan turvallisuuspoliittisen tilanteen vuoksi lukuisat suomalaiset yritykset ovat parhaillaan kiireellisen lupakäsittelyn tarpeessa esimerkiksi laitosten energiantuotantoa koskevien muutosten läpiviemiseksi. EK pitää tärkeänä, että valtioneuvosto etsii kiireellisesti ratkaisuja tukemaan myös tällaisia lupakäsittelyjä jo kuluneen hallituskauden aikana. *(Elinkeinoelämän keskusliitto)*

Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että hallitus on tunnistanut sujuvan ja nopean luvituksen merkityksen vihreän siirtymän onnistumisen kannalta. IPCC:n viimeisimmät raportit (2022) korostavat päästöjen nopeaa vähentämistä jo 2020-luvun aikana ja että tämän toteuttamiseksi investoinnit muun muassa puhtaaseen energiaan on moninkertaistettava vuoteen 2030 mennessä. Myös EU:n komissio on RePowerEU-tiedonannossaan esittänyt toimenpiteitä luvituksen nopeuttamiseksi. *(Keskuskauppakamari)*

Ilmastotavoitteiden rinnalla tarve korvata nopeasti Venäjän energiatuontia korostaa energiahankkeiden nopean luvituksen tärkeyttä. Esimerkiksi monet yritykset suunnittelevat parhaillaan maakaasun korvaamista energianlähteenä tai teollisten prosessien osana. *(Keskuskauppakamari)*

Vihreän siirtymän hankkeet saattavat tarvita myös kemikaaliturvallisuuslainsäädännön mukaisen luvan. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden turvallisuudesta annettuun lakiin (390/2005) ja biokaasukohteisiin sovellettavaan valtioneuvoston asetukseen maakaasun käsittelyn turvallisuudesta (551/2009) tulisi siten lisätä vastaava väliaikainen menettelyllinen etusija vastaavaksi ajaksi ja että näitä päätöksiä koskevat valitusasiat käsiteltäisiin kiireellisinä. *(Turvallisuus- ja kemikaalivirasto)*

Vetyteknologian käyttöön ja käytön laajentamiseen liittyy paljon odotuksia, mutta huomattava että vety on haitallista ja vaarallista. Teknistä turvallisuussäätelyä olisi tarpeen uudistaa vastaamaan tulevien vetyteknologioiden käyttöön liittyvien turvallisuusriskien ennakointia ja hallintaa. Vetyyn liittyviä haasteita lisää käytön laajeneminen teollisuudesta liikenne- ja kuluttajakäyttöön. *(Turvallisuus- ja kemikaalivirasto)*

Esityksen tavoite vihreän siirtymän investointien luvituksen nopeuttamisesta ja siihen liittyvä menettelyllinen etusija on siten kannatettava/tarpeellinen. *(Keskuskauppakamari, Pohjanmaan kauppakamari)*

Keskuskauppakamari pitää kuitenkin joitakin esityksen osia ongelmallisena ja mahdollisesti lain tavoitteiden vastaisina. Lausuttavana olevan esityksen lisäksi myös pysyvät luvitusta kokonaisuudessaan sujuvoittavat ja nopeaa lupakäsittelyä edistävät toimenpiteet ovat tarpeen. Etusijamenettely ei saa johtaa muiden hankkeiden lupakäsittelyn pidentymiseen. *(Keskuskauppakamari)*

Keskuskauppakamari korostaa, että lausuttavana olevan esityksen lisäksi tarvitaan luvitusta kokonaisuudessaan sujuvoittavia ja lupakäsittelyä nopeuttavia toimenpiteitä. Tällaisia olisivat esimerkiksi lakisäätteiden käsittelyaikaisten käyttöönotto ja yhden luukun malli. *(Keskuskauppakamari)*

Lakiesityksen tavoitteisiin liittyen Keskuskauppakamari huomauttaa, että Venäjän energiatuonnin nopea korvaaminen lisää myös tarvetta lupien valvontaan liittyvään neuvontaan. Esimerkiksi maakaasun korvaaminen tuotantolaitoksissa voi vaikuttaa olemassa oleviin ympäristölupiin. Ympäristöviranomaiselta voi saada 10 päivän poikkeuslupan koskien päästöjä polttoaineiden saatavuusongelmien vuoksi. Toimijoiden kannalta on tärkeää saada ympäristöhallinnolta selvennystä ja ohjeistusta poikkeuslupan soveltamiseen ja muihin Venäjän sodan aiheuttamien äkillisten tilanteiden käsittelyyn. *(Keskuskauppakamari)*

Jotta esitys tuottaisi haluttuja tuloksia aluehallintovirastoissa ja hallintotuomioistuimissa on oltava kokenutta ja osaava henkilökunta, jotka voivat keskittyä vihreän siirtymän hankkeisiin. Asianajajaliitto pitää tärkeänä ohjata määrärahat kokeneen henkilökunnan lisärekrytointeihin, jotka voivat keskittyä vihreän siirtymän hankkeisiin. Muuten on olemassa varteenotettava riski siitä, että muut yhteiskunnan toimivuuden varmistamisen kannalta tärkeät ja sekä juridisesti että teknisesti vaativat hankkeet jäävät odottamaan, koska niille ei löydy osaavia käsittelijöitä. Tällaisina hankkeina voidaan pitää esimerkiksi huoltovarmuutta parantavia hankkeita kuten vesihuoltohankkeet, ruoantuotantohankkeet (esimerkiksi meriviljely), energian perusvoiman ja säätövoiman tuotannon sekä vihreän siirtymän tarvitsevien raaka-aineiden hankkeet, kuten EU:n kriittiseksi määritelmien raaka-aineiden hankkeet. *(Asianajajaliitto)*

Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry pitää hyvänä kaikkia toimia, joilla edistetään ja helpotetaan tuulivoimahankkeiden ympäristöluvan hakemista ja hakemisen nopeaa käsittelyä. Suurin osa tuulivoimahankkeiden ympäristöluvista kuitenkin ratkaistaan kunnissa, ei aluehallintovirastoissa. Tuulivoimahankkeet ympäristöluvan ja sitä kautta viranomaisvalvonnan piiriin. Runsaasti perusteluja; mm. laajenevat ympäristövaikutukset, melu, meluhaitta, teollisen toiminnan luonne, yhteisvaikutukset jne. *(Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry)*

Laajamittainen tuulivoimarakentaminen vaatisi kokonaisvaltaista valtakunnan tason suunnittelua, joka tällä hetkellä puuttuu lähes kokonaan. *(Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry)*

Hankkeiden nopeuttamisen tulee olla mahdollista ainoastaan lupaviranomaisten ja oikeustuomioistuimien pysyvällä resurssoinnilla. Hallintotuomioistuimien voimavaroja käsitellä valituksia tulee vahvistaa pysyvästi, eikä määräaikaisilla toimilla, sillä kuormittuminen on tunnistettu ongelma. *(Yksityishenkilö)*

Kannattaa esitystä, korostaa resurssien tärkeyttä. *(Nordic Ren-Gas Oy)*

Kannatamme ehdotusta vihreän siirtymän hankkeiden jouduttamisesta. Esitys vihreän siirtymän hankkeiden jouduttamisesta on linjassa myös EU-tason toimien kanssa. Myös EU-tasolla halutaan jouduttaa uusiutuvan energian investointeja. *(Biokierto ja Biokaasu ry)*

Pidämme muutosehdotuksia ympäristö- ja vesitalouslupien osalta kannatettavina. Pidämme hyvänä myös sitä, että muutoksenhaku on mukana. Ympäristö- ja vesitalouslupien lisäksi on erittäin tärkeää, että viranomaismenettelyt ovat kokonaisuudessaan nopeita ja sujuvia. Riittävät nopeat käsittelyajat ja resurssit on varmistettava myös muiden menettelyiden osalta. Ympäristö- ja vesitalouslupien lisäksi uusiutuvan energian hankkeisiin liittyy usein suuri joukko muitakin menettelyitä eri hallinnonaloilla. Biokaasulaitos vaatii suuren joukon erilaisia lupia (mm. ELY:ltä, Ruokavirastolta, Tukesilta, pelastuslaitokselta), mikä tekee siitä yhden monimutkaisimmista luvituskokonaisuuksista. On esimerkiksi tiedossa, että Tukesin prosessit ovat tällä hetkellä kuormittuneet kaasuhankkeiden osalta Ukrainan kriisistä johtuen. Ruokavirasto on myös haastavassa tilanteessa, sillä ensi vuonna sillä on työn alla sekä vanhan että uuden lannoitelain mukaiset menettelyt (lähinnä tuotteiden hyväksynnät). Lisäksi on huomattava, että biokaasulaitosten asioita hoidetaan myös kuntatasolla. *(Biokierto ja Biokaasu ry)*

Saimaa ilman kaivoksia ry on kuitenkin huolissaan ns ohituskaistan luomisesta uusiutumattomia luonnonvaroja kuten kriittisiä mineraaleja koskevien hankkeiden luvitukselle. Vihreän siirtymän tavoitteet ovat jalot ja välttämättömät, mutta pelkäämme, että kiire luo psykologista painetta edistää akkumineraalien valmistuksen luvitusta ja siten välillisesti lisää painetta uusien kaivosten avaamiselle Suomessa. *(Saimaa ilman kaivoksia ry)*

Pidämme lakiluonnoksen tavoitetta nopeutetusta menettelystä uusiutuvan energian hankkeille tarpeellisenä ja oikeana. Tärkeää lakiluonnoksen tavoitteen toteutumisen kannalta on riittävien hallinnollisten ja muiden resurssien varmistaminen. *(St1 Nordic Oy ja Valio Oy)*

Lakiluonnoksessa uusiutuvaksi energiaksi määritettäisiin mm. biokaasu, joka ei ole peräisin fossiilisista lähteistä. Uusiutuvan energian tuotantolaitoksella puolestaan tarkoitettaisiin energiaa tuottavaa laitosta, jonka tuottama energia on täysin tai osittain uusiutuvaa sekä muita vastaavia laitoksia. Pidämme tärkeänä sitä, että menettelylliseen etusijaan oikeutettujen hankkeiden joukossa ovat teollisen mittakaavan biokaasulaitokset. Teollisella mittakaavalla tarkoitamme YVA-prosessia edellyttävää laitostekoa (20 GWh). Näkemyksemme mukaan nämä laitokset ovat edellä mainittujen määritelmien pohjalta nopeutettujen hallintomenettelyjen piirissä. On tärkeää, että edellä mainitut biokaasulaitokset säilyvät nopeutetussa menettelyssä myös lain ja asetuksen jatkovalmistelussa. *(St1 Nordic Oy ja Valio Oy)*

Työ- ja elinkeinoministeriön toimeenpano vihreän siirtymän vauhdittamisessa

TEM:n vastuulle kuuluu mm. laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005, jäljempänä kemikaaliturvallisuuslaki), kaivoslaki (621/2011) ja painelaitelaki (1144/2016). TEM:lle kuuluu myös Turvallisuus ja kemikaaliviraston (Tukes) yleinen tulosohjaus. Vihreän siirtymän investointien lupamenettelyjä vauhditetaan myös lisäämällä voimavaroja Tukesiin. TEM toteaa, että myös Tukes on osa investointien luvituksen viranomaisketjua. Tukes toimii muun muassa kemikaaliturvallisuuslaissa tarkoitettuna lupaviranomaisena. Tukesin lupaa edellyttävät kohteet ovat arvioiden mukaan pitkälti samoja, joiden ympäristöluvitusta esitysluonnoksessa esitetyillä toimilla kiihdytettäisiin. Myös Tukesin luvituksen sujuvuus ja resurssien riittävyys on keskeinen osa investointien luvituksen toimivuutta ja sujuvuutta. Sujuvan luvituksen varmistamiseksi ja ennakoiden lisääntyvää luvitustarvetta mm. vihreään siirtymään, Tukesin resursointia on katsottu tarkoituksenmukaiseksi vahvistaa kehitysissä 0,5 MEUR/vuosi vuodesta 2023 alkaen. Lisätalousarviossa vuodelle 2022 esitetään sujuvan luvituksen varmistamiseen 0,25 MEUR. Vihreän siirtymän investointien lupamenettelyjä vauhditetaan myös tiivistämällä viranomaisten keskinäistä yhteydenpitoa ja tiedonvaihtoa muilla lainsäädäntömuutoksilla. Voimavaroja lisätään lupa- ja muihin hallinnollisiin menettelyihin ja digitalisaatioon. *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

TEM:n koordinoimassa Luvat ja valvonta –hankkeessa kehitetään ja ylläpidetään poikkihallinnollista Luvat ja valvonta –palvelua, jonka tavoitteena on tarjota lupapalvelut hallinnon tasot ja viranomaisrajat ylittävänä asiakaslähtöisenä yhden luukun palveluna. Palvelun lähtökohta on sovittaa yhteen asiakkaan tarve useiden eri viranomaisten palveluista,

prosesseista ja tiedoista. Erityisesti monilupaisissa hankkeissa palvelu tarjoaa asiakkaalle kokonaiskuvan tarvittavasta luvituksesta, myös palvelukokemus on asiakkaalle aiempaa sujuvampi ja saumattomampi. Luvat ja valvonta –palvelun ensimmäinen tuotanto-versio otettiin käyttöön 1.9.2020. Myös ympäristöllisen yhden luukun lainsäädännön toimeenpano hyödyntää palvelukerrosta ja ensimmäisinä lupina voidaan yhteensovitettuina hakea aluehallintovirastolta ympäristölupaa ja Tukesilta kemikaaliturvallisuusalupaa. Tavoitteena on, että aluehallintoviraston vesilupa integroidaan osaksi palvelua vuoden 2022 kuluessa. *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

Luvat ja valvonta –palvelu toimii 30.6.2021 voimaan tulleen uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain (1145/2020) mukaisena sähköisenä yhteyspisteenä. Annetun lain lupakokonaisuuksista 29:ää koskee velvoite sähköiseen asiointiin, mikä tarkoittaa, että asianomaisella toimivaltaisella viranomaisella on velvoite käyttää sähköistä yhteyspistettä (Luvat ja valvonta – palvelua) asiointin tarjoamiseen. Lupaprosessin digitalisoinnissa ja sujuvoittamisessa voitaisiin näkemysmme mukaan hyödyntää Luvat ja valvonta –palvelua ja siihen toteutettuja REDII toimintamalleja ja toiminnallisuuksia, kuten käsittelyaikojen seurantaan toteutettua määräaikaisten seuranta –ratkaisua. *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

Panostukset Luvat ja valvonta –hankkeeseen edistävät omalta osaltaan esitysluonnoksen tavoitteita. *(Työ- ja elinkeinoministeriö)*

Muita esitettyjä näkökohtia

Enimmäiskäsittelyaikaa koskevia näkökohtia

Puute: esityksessä ei ole säädetty enimmäiskäsittelyaikaa mukaan otettaville vihreän siirtymän hankkeille. Esityksessä viitatussa kehysriihen päätöksessä asetettiin tavoitteeksi, että etusijalla olevien investointien lupakäsittelyn enimmäiskesto lupaviranomaisessa on 12 kuukautta. ET näkee, että ainoastaan ympäristö- ja tai vesiluvan käsittelyajaksi 12 kuukauden tavoite ei ole riittävän kunnianhimoinen. Vesi- ja ympäristöluvalla pitäisi asettaa paljon tiukempi määräaika (esim. 6 kk), varsinkin jos täydennyksiin kuluva aika jätetään pois laskelmista. On huomionarvoista, että hankkeet tarvitsevat yleensä useita arviointi-, kaava- ja lupamenettelyitä toiminnan aloittamisen mahdollistamiseksi. Ympäristölupa tai vesilain mukainen lupa on vain yksi osa hankkeen kokonaisluvutusta, jonka kokonaiskesto on ratkaiseva. Myös käsittelylle hallintotuomioistuimissa tulisi säätää enimmäiskäsittelyajat. *(Energiateollisuus)*

Asetetaan palvelulupauksena määräajat päätöksen tekoon, jolloin toiminta on ennakoitavaa. Lupaprosessi saa kestää vain kuukausia, ainoastaan poikkeuksellisen suurissa lupakokonaisuuksissa lupaprosessin aika voi olla yli vuoden. *(Pohjanmaan kaupakamari)*

Vuoden käsittelyaikalupausta on hyvä vielä tarkastella, jotta se ei jäisi kilpailijamaita oleellisesti pidemmäksi. Tavoitteena tulisi myös olla syntyvän sujuvan menettelyn ulottaminen jatkossa mahdollisimman laajasti kaikkien hankkeiden investointeihin, jotta ne eivät tämän menettelyn myötä hidastuisi merkittävästi. *(Satakunnan kaupakamari)*

Lupien käsittelyssä tulisi ottaa käyttöön lakisääteiset käsittelyajat. *(Suomen Metsäteollisuus ry)*

Lupamenettelyjen uudistaminen ja jouduttaminen

Valtiovarainministeriö pitää lisäksi jatkoa ajatellen tärkeänä, että käynnistetään arviointi ja tarvittava valmistelu koskien sellaisia lupamenettelyjen uudistuksia, joissa eri lupia, lupakäsittelyjä ja kuulemisia voidaan esimerkiksi yhdistää ja siten aidosti lisätä toiminnan tehokkuutta ja nopeuttaa merkittävästi lupakäsittelyjä. *(Valtiovarainministeriö)*

Jo nykyisessä energian direktiivissä (RED2) on joudutetut menettelyprosessit uusiutuvan energian hankkeille. Valitettavasti Suomessa tämä toimeenpantiin minitasoisesti, ja joudutettujen menettelyprosessien piirissä ovat ainoastaan uusiutuvaa sähköä tuottavat laitoshankkeet (ns. voimalaitokset). Eli biopolttoaineiden hankkeet eivät ole lain piirissä, harmillisesti. Komissio tuoreessa REPowerEU-paketissa (3/2022) esitetään lupamenettelyiden

jouduttamista uusiutuvan energian investointihankkeille, ja tässä mukana ovat myös biokaasun ja biometaanin hankkeet. Kaasumarkkinadirektiivin muutosesityksessä (12/2021) komissio puolestaan esittää uusiutuville kaasuille (biometaanin ja vety) joudutettua käsittelyä. (*Biokierto ja Biokaasu ry*)

Myös teollisten hankkeiden lupakäsittelyjä tulisi nopeuttaa. Missään nimessä ei saa käydä niin, että etusijalupamenettelyt aiheuttavat teollisuuden investointien viivästymistä. (*Metsäteollisuus ry*)

Toteutetaan yhden luukun malli, jossa ympäristöllisen luvan hakijalle viranomaiset näyttäytyvät yhtenä toimijana. Kulloisenkin varsinaisen lupaviranomaisen vastuulla on koota muiden asiaan liittyvien viranomaisten ryhmä, joka yhdessä valmistelee lupa-asiaa ja luvan hakijan suuntaan yhteydenpito tapahtuu yhden toimijan kautta. (*Pohjanmaan kauppakamari*)

Pysyvää ympäristöllisten lupamenettelyjen ja niitä koskevan lainsäädännön uudistamista niin pian kuin mahdollista. (*Pohjanmaan kauppakamari*)

Vaikutusten arviointia koskeva lausunto ja eräät kierrätyksen hyödyt

Hallituksen esitysluonnoksen jakso 4.2.3 Ympäristövaikutukset: arviomme mukaan biokaasun ja biometaanin hankkeiden ympäristövaikutukset ovat positiivisia ilmasto-, vesistö vaikutusten osalta. Esitämme, että vaikutusten arvioinnissa tuoda esille kattavammin nämä hyödyt. Erityisesti biojätteen ja puhdistamolietteiden ja elintarviketeollisuuden sivuvirtojen jalostuksella voidaan aidosti korvata fossiilisintensivisiä mineraalilannoitteita. Lannan osalta voidaan vähentää lannan käsittelyn metaanipäästöjä, sekä mahdollistaa ravinneylijäämäisilta alueilta ravinteiden kuljetuksen ravinnealijäämäisille alueille. Lannan ja muiden agri-biomassojen kierrätyksestä saatavat hyödyt jäävät täysin valjastamatta, ellei investointeja synny niiden käsittelyyn. Tämä potentiaali on täysin hyödyntämättä ja se on tunnistettu esim. KAISu:ssa. Ilman investointeja mahdollistavaa toimintaympäristöä, mihin kannustava ja sujuva lupa- ja muut hallinnolliset menettelyt eittämättä kuuluvat, biokaasulaitosinvestointeja ei synny nopeasti tai lainkaan. (*Biokierto ja Biokaasu ry*)

Hallinnollisten menettelyjen sujuvoittaminen

Kannattaa väliaikaista vihreää siirtymää edistävien hankkeiden ohituskaistaa, mutta näkee erittäin tarpeelliseksi kokonaisvaltaisemman hallinnollisten menettelyjen sujuvoittamisen. Esityksessä kuvatusista jokseenkin poiketen lupa- ja valitusprosessit ovat toiminnanharjoittajien näkökulmasta monimutkaistuneet ja pidentyneet. Tämä kehityssuunta tulisi muuttaa sekä sääntelyllisin että rakenteellisin keinoin. YTP kannattaa myös lupaviranomaisen ja tuomioistuinten resursoinnin harkittua parantamista. (*Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry*)

Tuulivoimaloiden luvanvaraisuus

Tuulivoimalat ympäristönluvanvaraisiksi. (*Tuulivoima kansalaisyhdistys ry*)

Etusijamenettelyn ulottaminen YVA-menettelyyn

Etusijamenettely koskemaan myös YVA-menettelyä. Ennakoitavan investointiympäristön syntymisen kannalta on tärkeää, että yritykset voivat arvioida jo etukäteen myös uutta teknologiaa edustavien vetyhankkeiden osalta milloin YVA-kynnys täyttyy. Kynnyksen täyttyessä menettely tulisi puolestaan hoitaa mahdollisimman tehokkaasti, jotta etusijamenettelyn hyödyt koskisivat myös YVA-menettelyn kohteena olevia hankkeita. (*P2X Solutions Oy*)

Sääntelyn ulottaminen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsittelemiin ympäristölupiin

Ehdotetut lakimuutokset tulisi laajentaa koskemaan myös uuden 2 a §:n mukaisten hankkeiden ympäristölupia, jotka käsittelee kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. (*Suomen tuulivoimayhdistys ry*)

Erinäisiä näkemyksiä

Esityksessä ei ole nostettu esille vihreiden siirtymän hankkeiden edellyttämien kantaverkkovahvistusten tai sähköverkkoliityntöjen luvituksen edistämistä ja priorisointia, mikä saattaa vaikeuttaa olennaisesti vihreän siirtymän hankkeiden toteuttamista. (*Fingrid Oy*)

Jotta aito ja oikea-aikainen osallistuminen lupaprosessien kiihdyttämiseen mahdollista, paliskuntien yhdistykselle ja paliskunnille osoitettava lisäresursseja. Poronhoidosta ja saamelaiskulttuurista on tarpeen järjestää koulutusta viranomaisille ja oikeuslaitoksille. Suunnitelmien valmistelussa ja toimeenpanossa tulisi ottaa huomioon, mitä poronhoitolaissa säädetään. (*Paliskuntain yhdistys*)

Vihreää siirtymää edistävät hankkeet käsitellään muutoin Suomen lainsäädännön mukaisesti. Vain hankkeiden käsittelyjärjestys muuttuu. Tällöin ei puututa asianosaisten perusoikeuksiin osallistua elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon, eikä hankkeiden ympäristövaikutusten selvittämisen laatutasoon. (*Rajat Lapin kaivoksille ry*)